

Het effect van de ruimtelijke structuur op de actieradius van 8 tot en met 10 jarigen

Een casestudy onderzoek in het dorp Loppersum en de wijk Oosterboer in Meppel

Naam: Esther Parker Brady
Studentnummer: S1966537
Rijksuniversiteit Groningen
Faculteit Ruimtelijke Wetenschappen
Masterprogramma: Sociale Planologie
Begeleider: F. Niekerk
Datum: 22 juni 2015

Bronnen afbeeldingen titelblad

Jongen op fiets: <http://www.r-en-d.demon.nl/>

Meisje op fiets: <http://lm-classics.com/>

Kinderen in auto: <http://www.rijkschoolvandaag.nl/>

Voorwoord

Deze masterthesis vormt de afsluiting van mijn master Sociale Planologie aan de Rijksuniversiteit Groningen. Dit onderzoek had als doel om inzicht te krijgen in het effect van de ruimtelijke structuur van een plaats op de actieradius van kinderen van 8 tot en met 10 jaar in Loppersum en de wijk Oosterboer in Meppel.

Allereerst wil ik mijn begeleidster Femke Niekerk bedanken voor het begeleiden en geven van feedback. Door jouw kennis op het gebied van mobiliteit van kinderen en dan ook voornamelijk vanuit planologisch perspectief heb je er voor gezorgd dat ik nooit uit het oog verloor dat het een planologisch onderzoek betrof en dat ik door een 'planologische bril' naar de uitkomsten moest kijken. Dit heeft heel stimulerend gewerkt. Onze samenwerking heb ik als heel prettig ervaren, doordat je kritisch was op de momenten dat het nodig was maar mij ook veel vrijheid gaf om zelf te kunnen werken. Verder wil ik graag Ferry van Kann bedanken, hij heeft als buitenstaander met een frisse blik naar een tussentijdse versie van de scriptie gekeken en deze voorzien van nuttige tips en feedback. Hierdoor werd het voor mij een stuk duidelijk wat ik precies wilde met het onderzoek, waardoor ik weer vooruit kon met de scriptie op een moment dat ik vast dreigde te lopen.

Ook wil ik alle respondenten, zowel de kinderen als de ouders en leerkrachten in Loppersum en Oosterboer, Meppel, bedanken voor hun deelname aan dit onderzoek. Ik heb leuke gesprekken gevoerd die mij veel belangrijke informatie hebben opgeleverd. Deze informatie was waardevol want hierdoor heb ik het onderzoek naar behoren kunnen doen.

Al laatste wil ik graag mijn ouders, goede vriendinnen en de rest van de familie bedanken voor hun ondersteuning en het onvoorwaardelijke geloof in mijn kunnen tijdens het werken aan deze thesis. Ik wens u veel plezier tijdens het lezen van mijn onderzoek.

Esther Parker Brady
Groningen, juni 2015

Samenvatting

Het doel van dit onderzoek is om inzicht te krijgen in het effect van de ruimtelijke structuur op de actieradius van kinderen van 8 tot en met 10 jaar in Loppersum en de wijk Oosterboer in Meppel. Om inzicht te krijgen in dit effect worden allereerst de ruimtelijke kenmerken beschreven die de actieradius van kinderen beïnvloeden en of deze ruimtelijke kenmerken zijn veranderd. Onder ruimtelijke kenmerken wordt in dit onderzoek verstaan de ligging, ontsluiting en inrichting van een locatie. Daarnaast wordt gekeken naar de invloed van de ruimtelijke structuur op deze kenmerken, om af te sluiten met de actieradius van kinderen in Loppersum en Oosterboer, Meppel. Ruimtelijke structuur kan ook wel worden gezien als bebouwde omgeving. Deze bebouwde omgeving bestaat uit de drie dimensies 'density', 'diversity' en 'design'. De actieradius is een traject door de tijd en ruimte dat een mens kan afleggen.

Om hierop antwoorden te vinden is er literatuuronderzoek gedaan en zijn er interviews afgenomen met ouders en een leerkracht in de twee plaatsen. Met de kinderen is een placematopdracht uitgevoerd waarin zij aangaven op welke plekken zij alleen en met een volwassene mogen komen. Na het doen van literatuuronderzoek kwam een aantal factoren naar voren welke van invloed kunnen zijn op de actieradius van kinderen. Deze factoren zijn onder te verdelen in ruimtelijk en niet ruimtelijk. De ruimtelijke factoren zijn in dit onderzoek *type speelplekken, sociale veiligheid, verkeersveiligheid, ruimtelijke structuur en nabijheid voorzieningen*. De niet ruimtelijke factoren zijn *geslacht, bezorgdheid ouders, omvang gezinnen, gestructureerde vrijetijdsbesteding en toename in autogebruik*.

Uit de interviews met de ouders bleek een invloed van de ruimtelijke structuur, via de factoren *type speelplekken* en *nabijheid voorzieningen*, op de actieradius van kinderen van 8 tot en met 10 jaar in Loppersum en Oosterboer, Meppel. Dit zijn slechts twee van de ruimtelijke factoren, de invloed van de ruimtelijke structuur is daardoor niet erg groot. Er zijn mogelijk andere factoren die de mobiliteit van kinderen beïnvloeden, zoals leefstijl, de leeftijd van de kinderen of het karakter van de kinderen. Deze factoren zijn niet specifiek in dit onderzoek onderzocht, maar wel zijdelings door de ouders genoemd.

Als algemeen beeld uit de placematopdracht met de kinderen kwam naar voren dat de meeste bezochte plekken waar kinderen alleen naar toe mogen zich binnen het dorp of de wijk bevinden. In beide plaatsen hebben de kinderen evenveel vrijheid wat betreft waar ze heen mogen gaan.

Trefwoorden: Ruimtelijke structuur; Actieradius; Zelfstandige mobiliteit; 8 tot en met 10 jarigen; Loppersum; Oosterboer, Meppel

Inhoudsopgave

Voorwoord	3
Samenvatting	4
Lijst met figuren en tabellen	7
Lijst met afkortingen	7
1. Introductie	8
1.1 Aanleiding	8
1.2 Doel van het onderzoek	9
1.3 Onderzoeksvraag en deelvragen	9
1.4 Afbakening	9
1.5 Korte beschrijving onderzoeksmethodologie en leeswijzer	12
2. Theorie	14
2.1 Actieradius van kinderen.....	14
2.2 Zelfstandige mobiliteit.....	15
2.3 Beïnvloedingsfactoren actieradius.....	16
2.4 Conceptueel model.....	21
3. Methoden	23
3.1 Onderzoeksmethode.....	23
3.1.1 Kwalitatief onderzoek	23
3.1.2 Casestudy.....	23
3.1.3 Analyse van beide plaatsen.....	24
3.1.4 Interviews	24
3.1.5 Placemats.....	24
3.2 Interviews	24
3.3 Placemats	27
3.4 Ethische kwesties.....	28
3.5 Kwaliteit waarborging.....	29
4. Analyse ruimtelijke structuur	30
4.1 Loppersum.....	30
4.2 Oosterboer, Meppel.....	34
5. Resultaten	38
5.1 Interviews	38
5.1.1 Loppersum.....	40
5.1.2 Oosterboer, Meppel.....	42
5.1.3 Vergelijking tussen Loppersum en Oosterboer, Meppel.....	43

5.2 Placemats	45
6. Conclusie en aanbevelingen	50
6.1 Aanbevelingen.....	51
6.2 Reflectie	52
Literatuurlijst.....	54
Bijlagen.....	59
Bijlage 1 Aanbevelingsbrief basisscholen	59
Bijlage 2 Interviewgids	61
Bijlage 3 Voorbeeld placemat beide plaatsen.....	64

Lijst met figuren en tabellen

Figuur 1: Gemeente Loppersum, met rood omcirkeld het dorp Loppersum	11
Figuur 2: Meppel, met rood omcirkeld de wijk Oosterboer	11
Figuur 3: Schematische weergave onderdelen onderzoek.....	13
Figuur 4: Conceptueel model onderzoek	21
Figuur 5: Deel van de Molenweg in Loppersum.....	30
Figuur 6: Belangrijkste voorzieningen in Loppersum	33
Figuur 7: Deel van de Brandemaat in Oosterboer, Meppel.....	34
Figuur 8: Belangrijkste voorzieningen in Oosterboer, Meppel.....	37
Figuur 9: Meest genoemde plekken 8 tot en met 10 jarigen in Loppersum	46
Figuur 10: Meest genoemde plekken 8 tot en met 10 jarigen in Oosterboer, Meppel	46
Figuur 11: Placemat Loppersum.....	64
Figuur 12: Placemat Oosterboer, Meppel	64
Tabel 1: Statistische gegevens van beide plaatsen.....	10
Tabel 2: Deductieve codes fragment na interviews leerkrachten/ouders in beide plaatsen.....	26
Tabel 3: Bezochte plekken kinderen aan hand van placemats in beide plaatsen	28
Tabel 4: Vergelijking tussen belangrijkste ruimtelijke kenmerken in beide plaatsen.....	37
Tabel 5: Fragmenten uit interviews met leerkrachten/ouders in beide plaatsen	38-40
Tabel 6: Algemeen beeld bezochte plekken door kinderen in beide plaatsen	45
Tabel 7: Bezochte plekken door kinderen van groep 5 in beide plaatsen.....	47
Tabel 8: Bezochte plekken door kinderen van groep 6/(7) in beide plaatsen.....	47
Tabel 9: Bezochte plekken door jongens in beide plaatsen.....	48
Tabel 10: Bezochte plekken door meisjes in beide plaatsen	48

Lijst met afkortingen

CBS = Centraal Bureau voor de Statistiek

cbs = christelijke basisschool

KiSS = Kinder Straat Scan

obs = openbare basisschool

PBL = Planbureau voor de Leefomgeving

SCP = Sociaal Cultureel Planbureau

1. Introductie

1.1 Aanleiding

De aanleiding voor dit onderzoek is dat de actieradius van kinderen wat betreft zelfstandige mobiliteit door de tijd heen is afgenomen. Actieradius kan ook wel worden gezien als activiteiten ruimte van een kind. Dit zijn de dagelijkse bewegingen vanaf huis naar bijvoorbeeld school of speelgelegenheid (Villanueva et al., 2012). Deze bewegingen kunnen zowel afhankelijk, met een volwassene, als onafhankelijk, alleen of met vrienden, worden gedaan. In dit onderzoek wordt gekeken naar de onafhankelijke bewegingen, ook wel onafhankelijke mobiliteit genoemd. Hieronder kan worden verstaan “de vrijheid van kinderen om zich door de eigen wijk of stad te bewegen zonder toezicht van ouders” (Tranter and Whitelegg 1994 in Shaw et al. 2013, p.35).

Een onderzoek waarin de afgenomen onafhankelijke mobiliteit naar voren kwam is van Shaw et al. (2013). In 1971, 1990 en 2010 werd de mobiliteit van basisschool leerlingen en middelbare scholieren gemeten in vijf gebieden in Engeland en Duitsland aan de hand van zes ‘licences’. Deze ‘licences’ waren activiteiten die zij alleen mochten ondernemen met goedkeuring van de ouders. Voorbeelden hiervan zijn alleen naar huis vanaf school en alleen reizen naar plekken anders dan school, die zich op loopafstand bevinden. Vanaf 1971 is de onafhankelijke mobiliteit van de onderzochte basisschool leerlingen in Engeland sterk afgenomen. Hierbij moet worden aangetekend dat de sterkste stijging plaatsvond tussen 1971 en 1990. In Duitsland is dit beeld iets anders. Tussen 1990 en 2010 nam de onafhankelijke mobiliteit van de basisschool leerlingen af tot op zeker hoogte. De ‘licences’ de weg oversteken en alleen naar huis vanaf school werden door de ouders minder toegekend. Onderzoek van Noyon & van der Spek uit 1995 laat zien dat de vrijheid van kinderen om op straat te kunnen spelen op vier verschillende plekken in Nederland afgenomen is in de jaren '90 vergeleken met de periodes ervoor. De mobiliteit van kinderen is afgenomen en meer onderhevig aan regels. Deze regels zouden kunnen worden gezien als de afspraken die ouders met hun kinderen maken, vergelijkbaar met de hiervoor genoemde ‘licences’. Het blijkt dus dat de ‘licences’ een belangrijke rol spelen binnen de mobiliteit van kinderen.

Het meeste onderzoek dat gedaan is over dit onderwerp focust zich evenals Shaw et al. (2013) op Engeland. Nederland wordt vaak zijdelings genoemd. Er is wel onderzoek gedaan, bijvoorbeeld het hierboven genoemde onderzoek van Noyon & van der Spek op vier verschillende plekken in Nederland. Ander onderzoek uit Nederland focust zich op de actieradius van schoolgaande kinderen in Delft (van Oel, 2009). Uit dit onderzoek bleek dat de maximale afstand die kinderen alleen mogen afleggen van huis naar school 1000 meter bedraagt. Ook een wandelvriendelijke omgeving draagt bij. Of kinderen zelfstandig naar school mogen lopen hangt samen met de bescherming van de omgeving. Hoe minder beschermend deze was hoe sneller kinderen zelfstandig naar school mogen lopen. Onder beschermend wordt hier verstaan de sociale veiligheid en verkeersveiligheid. Er wordt hier gebruik gemaakt van de Kinder Straat Scan (KiSS) (Kips & Schepel, 2009). De uitkomst is opmerkelijk te noemen omdat KiSS een schaal van 1 tot 10 hanteert, waarbij geldt dat hoe hoger het getal, hoe meer kindvriendelijk een straat is. Daarom was het eerder te verwachten dat juist een meer beschermende omgeving, waar de sociale en verkeersveiligheid hoog scoren, er aan zou bijdragen dat kinderen sneller zelfstandig naar school zouden mogen.

Deze uitkomst is ook in tegenstrijd met Gill (2007) die bijvoorbeeld spreekt over de angstcultuur die ontstaan is onder ouders. Door de 'fear of strangers', laten ouders hun kinderen niet graag alleen over straat gaan. Dan zou er dus juist verwacht worden dat wanneer de veiligheid rondom de school ook niet heel goed scoort, ouders hun kinderen al helemaal niet alleen de straat over laten gaan. Dit zou dan niet gelden voor de onderzochte kinderen in Delft, wat vragen oproept zoals waarom laten deze ouders hun kinderen wel alleen hun gang gaan? Is er een groot vertrouwen in hun kinderen? Is de veiligheid rondom de school daar van onderschikt belang?

Naast de sociale veiligheid als mogelijke reden voor deze afname, is het interessant om te gaan bekijken welke andere redenen er te vinden zijn. Zou de actieradius weer kunnen worden vergroot? Of is dit niet haalbaar en heeft het te maken met de tijdgeest waarin we nu leven? Dit zijn vragen waarin in dit onderzoek antwoord op zal worden gegeven en meer specifiek voor het dorp Loppersum en de wijk Oosterboer in Meppel.

In dit onderzoek wordt een aantal ruimtelijke kenmerken genoemd die van invloed kunnen zijn op de actieradius van kinderen. Met ruimtelijke kenmerken wordt in dit onderzoek bedoeld de ligging, ontsluiting en inrichting van een locatie (Colloquium Verkeersplanologische Spoorwerk, 1999). Ook wordt er gekeken naar de invloed van de ruimtelijke structuur op de ruimtelijke kenmerken. Ruimtelijke structuur kan ook wel worden gezien als de bebouwde omgeving. De bebouwde omgeving bestaat volgens Cervero & Kockelman (1997) uit de drie dimensies 'density', 'diversity' en 'design'. Hiermee wordt bedoeld de dichtheid van de bebouwing, het mengen van functies en de lay-out van een plaats.

1.2 Doel van het onderzoek

Het doel van het onderzoek is inzicht krijgen in het effect van de ruimtelijke structuur van een plaats op de actieradius van kinderen van 8 tot en met 10 jaar in het dorp Loppersum en de wijk Oosterboer in Meppel.

1.3 Onderzoeksvraag en deelvragen

Onderzoeksvraag

“Wat is de invloed van de ruimtelijke structuur op de actieradius van kinderen van 8 tot en met 10 jaar in het dorp Loppersum en de wijk Oosterboer in Meppel?”

Deelvragen

- 1: Welke ruimtelijke kenmerken beïnvloeden de actieradius van kinderen?
- 2: Zijn deze kenmerken door de tijd heen veranderd?
- 3: Wat is de invloed van de ruimtelijke structuur op deze kenmerken?
- 4: Wat is de actieradius van kinderen in Loppersum en Meppel met focus op de ruimtelijke structuur?

1.4 Afbakening

In dit onderzoek is gekozen voor een casestudie in een plattelandsdorp en een stadswijk. De reden voor de keuze van deze twee plaatsen is dat zij een overeenkomst vertonen op het aantal personenauto's per huishouden. Dit betekent dat de mate van mobiliteit van de huishoudens in beide plaatsen ongeveer gelijk is. Tabel 1 toont een aantal statistische gegevens van beide plaatsen. Dit betreffen: *inwoneraantal, percentage huishoudens met kinderen, percentage*

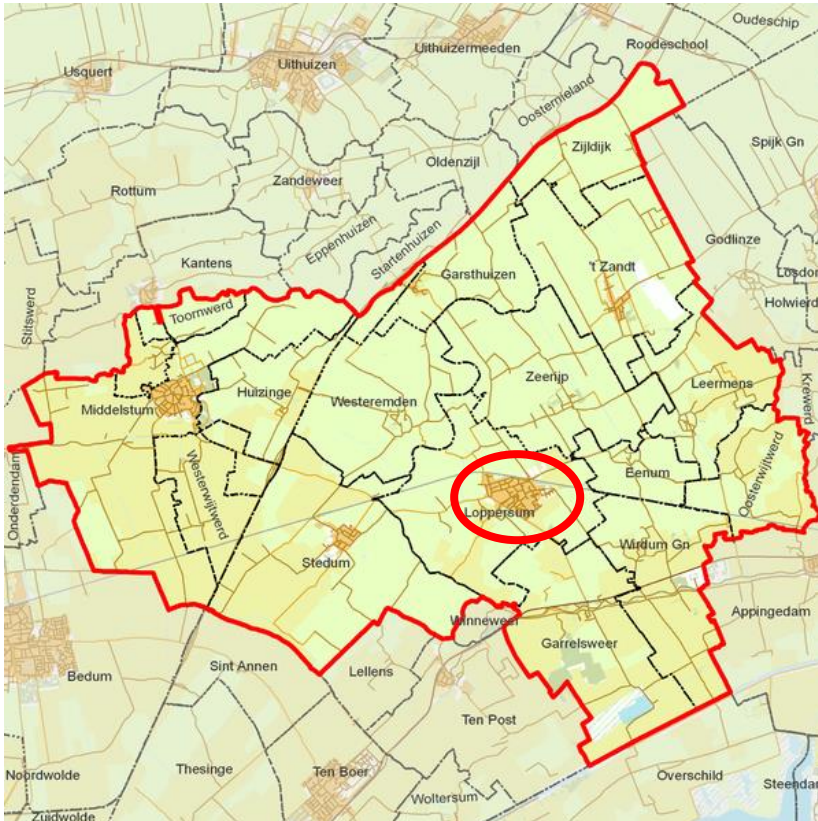
huishoudens met laag inkomen, percentage huishoudens met hoog inkomen, personenauto's per huishouden en gemiddelde afstand tot dichtstbijzijnde basisschool. De gegevens zijn afkomstig uit 2012, dit omdat er nog geen gegevens van een later tijdstip beschikbaar zijn.

De cases in dit onderzoek betreffen het dorp Loppersum en de wijk Oosterboer in Meppel. Van oorsprong is Loppersum een opgeworpen wierde langs een voormalige zeearm, de Fivel, welke ver het land in prikte. In de 6de eeuw voor Christus is de wierde ontstaan, het is een van de oudste wierden. Tegenwoordig heeft het dorp Loppersum een centrale ligging binnen de gelijknamige gemeente zoals ook te zien is in figuur 1. De primaire functie in Loppersum is wonen, maar het heeft daarnaast ook een verzorgings- en werkgelegenheidsfunctie. De verschillende winkels in het dorp worden niet alleen door de dorpsbewoners gebruikt, maar ook door inwoners van omliggende dorpen (Gemeente Loppersum, 2006).

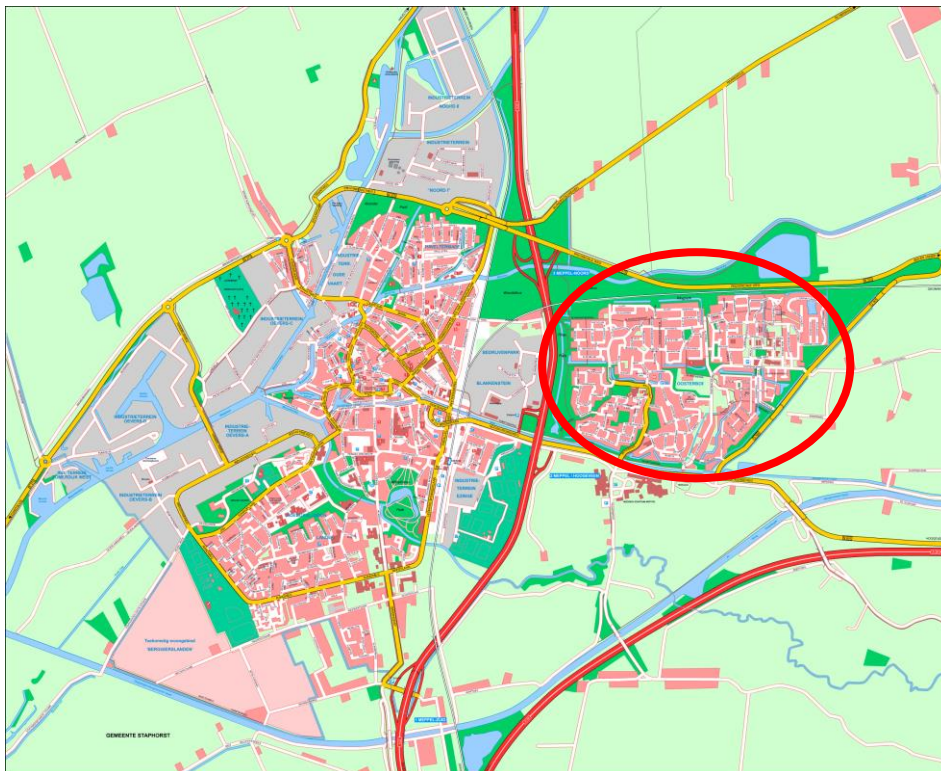
De wijk Oosterboer in Meppel is ontstaan in 1978, in datzelfde jaar is ook de wijkvereniging opgericht (Wijkvereniging Oosterboer, 2015). De wijk bevindt zich aan de oostelijke kant van Meppel, zoals ook te zien is op figuur 2. De primaire functie van de wijk is wonen, maar er zijn ook een aantal voorzieningen zoals een wijkcentrum en basisscholen aanwezig (Gemeente Meppel, 2011).

Tabel 1 Statistische gegevens van beide plaatsen (CBS Statline, 2015)

<i>2012</i>	Loppersum	Oosterboer, Meppel
Inwoneraantal	2480	7870
Huishoudens met kinderen (%)	35%	45%
Huishoudens met laag inkomen (%)	44%	25%
Huishoudens met hoog inkomen (%)	15%	26%
Personenauto's per huishouden	1,0	1,1
Gemiddelde afstand tot dichtstbijzijnde basisschool (km)	0,4	0,8

Figuur 1 Gemeente Loppersum, met rood omcirkeld het dorp Loppersum

Figuur 2 Meppel, met rood omcirkeld de wijk Oosterboer

De respondenten voor dit onderzoek zijn jongens en meisjes van 8 tot en met 10 jaar, hun ouders en leerkrachten. Uit onderzoek van Mackett et al. uit 2007 in Groot-Brittannië blijkt dat het percentage kinderen in de leeftijd van 8 tot en met 10 jaar dat alleen naar plekken toe mag

gaan lager is dan het percentage kinderen dat dit mag boven de 10 jaar. Ook gaan in verhouding meer kinderen van 8 tot en met 10 jaar met een volwassene naar plekken toe. Dit is de belangrijkste reden voor de zeer specifieke focus in deze studie. Een andere reden is dat de kinderen in deze leeftijdsgroep enerzijds nog van hun ouders afhankelijk zijn, terwijl zij anderzijds ook nog steeds meer zelfstandig willen en kunnen doen. De afhankelijkheid van de ouders blijkt ook uit het onderzoek van Mackett et al. (2007). In verhouding meer kinderen van 8 tot en met 10 jaar gaan met een volwassene naar plekken toe.

1.5 Korte beschrijving onderzoeksmethodologie en leeswijzer

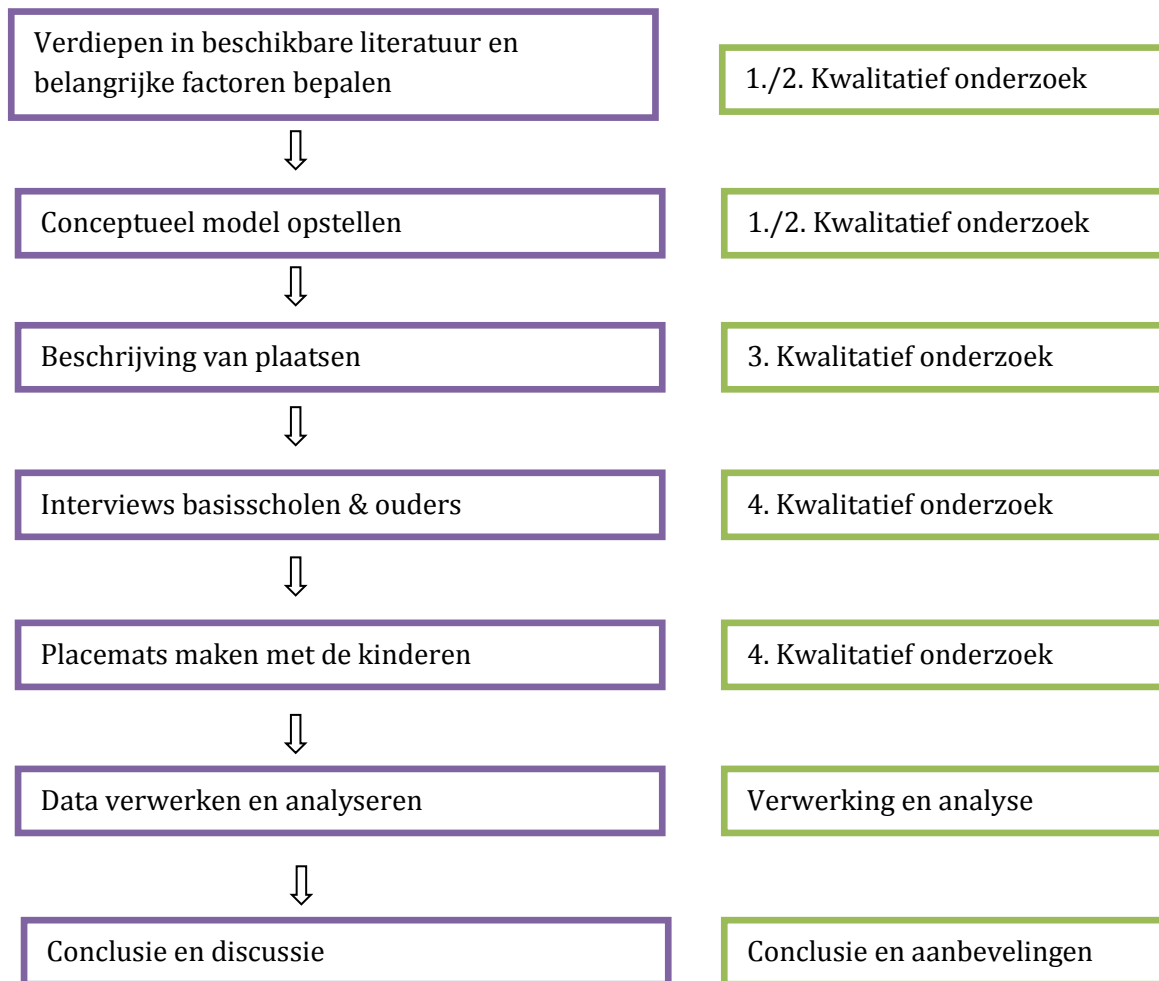
In figuur 3 (zie volgende pagina) is een schematische weergave gemaakt van de verschillende onderdelen van dit onderzoek. De onderzoeksvraag zal worden beantwoord aan de hand van vier deelvragen. De cijfers 1 tot en met 4 in het figuur komen overeen met de verschillende deelvragen. Om tot een antwoord te komen op de vier deelvragen is kwalitatief onderzoek nodig. Een verdere uitwerking van de aanpak van het onderzoek wordt beschreven in hoofdstuk 3.

Het kwalitatief onderzoek betreft allereerst het zich verdiepen in de beschikbare literatuur over het onderwerp. Aan de hand van de beschikbare literatuur zal een aantal belangrijke factoren worden gekozen, welke vaak terug kwamen en goed aansluiten bij het onderwerp van dit onderzoek. Deze factoren zijn: *zelfstandige mobiliteit, actieradius van kinderen, geslacht, bezorgdheid ouders, omvang gezinnen, gestructureerde vrijetijdsbesteding, toename in autogebruik, type speelplekken, sociale veiligheid, verkeersveiligheid, ruimtelijke structuur en nabijheid voorzieningen*. Aan de hand van deze belangrijke factoren wordt een conceptueel model opgesteld. Omdat dit onderzoek zich richt op de ruimtelijke kenmerken zal de focus liggen op de factoren *type speelplekken, sociale veiligheid, verkeersveiligheid, ruimtelijke structuur en nabijheid voorzieningen*. Dit alles zal gebeuren in hoofdstuk 2. Zoals hierboven vermeld zullen de gebruikte onderzoeksmethoden in hoofdstuk 3 worden toegelicht en onderbouwd.

Hoofdstuk 4 analyseert de ruimtelijke structuur van beide plaatsen. Dit gebeurt aan de hand van niet-wetenschappelijke literatuur en een eigen analyse na een bezoek aan de plaatsen. Vervolgens zal er een kaart worden gemaakt met de belangrijkste functies in beide plaatsen en een tabel waarin de belangrijkste ruimtelijke kenmerken van beide plaatsen worden weergegeven.

Dit wordt gevolgd door interviews met zowel docenten van de basisscholen als ouders van de kinderen. Omdat het doen van interviews met kinderen van 8 tot en met 10 jaar niet eenvoudig is, wordt er voor gekozen om de kinderen gedurende een kwartier te laten werken aan een placemat. Op het placemat geven de kinderen aan waar ze alleen en met volwassenen mogen komen. De resultaten hiervan zullen worden weergegeven in hoofdstuk 5.

Ten slotte zullen de uitkomsten worden verwerkt en geanalyseerd in hoofdstuk 6. De onderzoeksvraag zal worden beantwoord en aanbevelingen voor vervolgonderzoek zullen worden gedaan.

Figuur 3 Schematische weergave onderdelen onderzoek

2. Theorie

In dit hoofdstuk zal een aantal factoren worden besproken, welke van invloed kunnen zijn op de actieradius van kinderen. Allereerst zal in paragraaf 2.1 het begrip actieradius worden behandeld. Daarna wordt in paragraaf 2.2 gekeken naar zelfstandige mobiliteit. Actieradius is het overkoepelende concept waarbinnen zelfstandige mobiliteit valt. Vervolgens zullen de verschillende factoren een voor een worden benoemd in paragraaf 2.3. Geslacht is als factor gekozen, om te kunnen onderzoeken of er gesproken kan worden van een verschil tussen de twee seksen. Bezorgdheid van ouders hangt samen met de eerder genoemde 'fear of strangers'. Een verandering in de omvang van gezinnen zorgt voor een verandering in mate van vrijheid van kinderen. Type speelplekken, sociale veiligheid, verkeersveiligheid, ruimtelijke structuur en nabijheid voorzieningen zijn vier ruimtelijke kenmerken. Wanneer er speelplekken aanwezig zijn, de plaats veilig is, van geringe omvang en met voorzieningen in de buurt zullen ouders meer geneigd zijn om hun kinderen zelfstandig op pad te laten gaan. In paragraaf 2.4 zal het conceptueel model worden beschreven.

2.1 Actieradius van kinderen

Actieradius kan worden gezien als een traject door de tijd en ruimte dat een mens kan afleggen (Pred, 1977). De lengte van dit traject is niet voor iedereen gelijk. Dit komt door een aantal 'constraints', ofwel beperkingen, die genoemd worden in de tijdruimtegeografie van Hägerstrand (1970 in Pred, 1977). Een hiervan is 'capability constraints', de fysieke beperkingen. Deze fysieke beperkingen ontstaan doordat een deel van de dag gebruikt wordt voor bijvoorbeeld eten, drinken en slapen. En ook kan niet iedereen een gelijke afstand per dag afleggen, omdat niet alle vervoerswijzen beschikbaar zijn voor ieder individu. Jongere kinderen leggen korte afstanden lopen en fietsend af, terwijl zij voor de langere afstanden afhankelijk zijn van anderen. Een tweede 'constraint' is 'coupling constraints', interactiebeperkingen. Als mens heb je bijvoorbeeld andere mensen nodig die zich op dezelfde tijd op dezelfde plek bevinden om contacten te kunnen leggen en taken mee te kunnen uitvoeren. Dit kan gebeuren op school of op het werk. De derde 'constraint' is 'authority constraints', domeinbeperkingen. Er worden bijvoorbeeld regels opgesteld wie er toegang heeft tot een bepaalde plek op een bepaalde tijd voor een bepaalde activiteit. Er is hier een link met de 'licences'. Deze 'licences' zijn activiteiten die kinderen alleen mogen uitvoeren met goedkeuring van de ouders. Door de goedkeuring van de ouders hebben kinderen toegang tot een bepaalde plek om daar een activiteit te kunnen uitvoeren.

Uit het rapport 'Bereikbaarheid verbeeld' (PBL, 2014) volgt dat iedere levensfase een eigen mobiliteitspatroon heeft. De grootste afstand per persoon per dag voor kinderen tot en met 10 jaar wordt als autopassagier afgelegd. Daarna volgen het langzaam verkeer, het openbaar vervoer en overig. Onder langzaam verkeer wordt verstaan: lopen en (brom)fietsen. Rond de leeftijd van 5 jaar neemt de afstand als autopassagier af en is er een stijging, zij deze wel geringer, te zien in het langzaam verkeer. Een mogelijke verklaring voor de toename in langzaam verkeer is dat de meeste kinderen rond de 5 jaar hebben leren fietsen.

Kinderen tot en met 10 jaar zijn vooral afhankelijk van anderen en hun actieradius is de kleinste van alle levensfasen. Deze beperking in de actieradius, ook wel 'constraint', genoemd ontstaat doordat zij bijvoorbeeld nog geen rijbewijs hebben waardoor hun domein niet zo groot is als dat van de groep 18 jaar en ouder. De 'constraint' die daardoor optreedt is de 'authority constraints'.

Karsten (2005) onderzocht het gebruik van ruimte in drie straten in Amsterdam in 1950/1960 en 2005. Hieruit bleek dat de straat voorheen iets was van kinderen terwijl het later juist voor de volwassenen werd. Het huis was van de volwassenen en werd een kinderplek. Het gebruik van de straat om te spelen en de vrijheid om zich te kunnen bewegen is daardoor in de drie straten afgenomen. De actieradius van de kinderen uit de drie straten is kleiner geworden. Mogelijk is dit proces op meer plekken waarneembaar.

2.2 Zelfstandige mobiliteit

De actieradius, ofwel het traject dat een mens door de tijd en ruimte kan afleggen (Pred 1977), kan verdeeld worden in een zelfstandig en een onzelfstandig deel. In dit onderzoek wordt gekeken naar het zelfstandige deel. Meer specifiek de zelfstandige mobiliteit. Onder onafhankelijke of zelfstandige mobiliteit wordt in dit onderzoek verstaan “de vrijheid van kinderen om zich door de eigen wijk of stad te bewegen zonder toezicht van ouders” (Tranter and Whitelegg 1994 in Shaw et al., 2013 p.35).

De zelfstandige mobiliteit van kinderen is niet gelijk in elke leeftijdsgroep. Fyhri & Hjorthol hebben in 2009 onderzoek gedaan onder kinderen van 6 tot en met 12 jaar oud en hun ouders in Noorwegen. Hieruit bleek dat kinderen van 12 jaar het hoogste scoorden op de index van zelfstandige mobiliteit. De score op deze index nam toe naarmate het kind ouder werd. Deze score zou mogelijk toe kunnen nemen doordat de domeinbeperkingen, ‘authority constraints’, afnemen. Wanneer het kind ouder wordt zijn ouders mogelijk sneller geneigd om het kind ergens alleen naar toe te laten gaan.

Zelfstandige mobiliteit kan op verschillende manieren worden gemeten. In haar onderzoek bespreekt Kyttä (2004) drie manieren. De eerste manier is het meten van zelfstandige mobiliteit aan de hand van de afstand die kinderen mogen afleggen van huis naar plekken die geschikt voor hun zijn. Een tweede manier zijn ‘licences’, dit zijn regels opgesteld door de ouders die aangeven waar kinderen alleen naar toe mogen. De derde manier meet de eigenlijke mobiliteit van kinderen, doordat kinderen een dagboek bijhouden.

Voordelen van zelfstandige mobiliteit voor kinderen zijn dat de motorische vaardigheden zich kunnen ontwikkelen; er een toename is in extra fysieke activiteiten en het invloed heeft op de cognitieve ontwikkeling, doordat kinderen zich beter een weg weten te banen door de buurt of wijk (Brown et al., 2008). Gill (2010) sluit zich hierbij aan. Volgens hem is het goed voor kinderen dat zij ruimte krijgen om te kunnen spelen en om fouten te kunnen maken omdat dit goed is voor hun ontwikkeling. Zij leren hierdoor hoe ze om moeten gaan met bepaalde situaties en ouders leren dat ze niet alles in het leven van hun kind kunnen controleren. Ditzelfde wordt ook gezegd door Hillman (2006). Het beperken van de mogelijkheden voor kinderen om naar buiten te kunnen heeft ook invloed op de ontwikkeling van hun sociale en emotionele vaardigheden. Ze hebben veel minder vrijheden om dingen te ondernemen en hun dagen worden meer en meer door hun ouders bepaald.

Nadelen van zelfstandige mobiliteit zijn er ook volgens Meire & Vleugels (2004). Allereerst de verkeersonveiligheid, deze zorgt er samen met de sociale onveiligheid voor dat ouders hun kinderen niet alleen de straat op te laten gaan. Een tweede nadeel is de beperkte capaciteit van kinderen en de onvoorspelbaarheid in hun verkeersgedrag. Tot en met 10 jaar kunnen kinderen hun omgeving nog niet goed overzien en is het voor hun ook lastiger om te kunnen reageren op

de verkeerssituaties die zich voor doen. Als laatste nadeel wordt genoemd het aspect van tijdsbesparing. Door kinderen met de auto ergens heen te brengen is het gemakkelijker voor hen en kunnen ze ook op plekken komen waar ze anders zonder auto niet zouden kunnen komen.

De zelfstandige mobiliteit van kinderen blijkt door de tijd heen verminderd te zijn. Meire & Vleugels (2004) geven hier mogelijke oorzaken voor. Deze zijn verkeersonveiligheid, een sociaal onveiligheidsgevoel, een meer gestructureerde vrijetijdsbesteding van kinderen, steeds kleiner wordende gezinnen, toename van het gebruik van de auto en veranderende leefpatronen. De invloed van onder andere deze factoren op de actieradius van kinderen zal in de volgende paragraaf worden besproken.

2.3 Beïnvloedingsfactoren actieradius

Na het bestuderen van de literatuur kwam een aantal factoren naar voren die van invloed zijn op de actieradius van kinderen. Deze zijn *geslacht, bezorgdheid ouders, omvang gezinnen, gestructureerde vrijetijdsbesteding, toename in autogebruik, type speelplekken, sociale veiligheid, verkeersveiligheid, ruimtelijke structuur en nabijheid voorzieningen*. Per tussenkopje zal de invloed van elke factor op de actieradius van kinderen worden besproken. Wanneer er een relatie is met de 'constraints' dan zal deze ook worden genoemd.

Geslacht

In de bestudeerde literatuur kwam een verschil in de onafhankelijke mobiliteit van jongens en meisjes naar voren. De onafhankelijke mobiliteit van jongens was in elke onderzochte leeftijdscategorie groter dan die van meisjes blijkt zowel uit onderzoek van Deakin University (2006) van Brown et al. (2008) en van Mackett et al. (2007). Meer meisjes dan jongens mochten alleen naar buiten onder begeleiding van ouders, oudere broers/zussen of vrienden. Ondanks het verschil in onafhankelijke mobiliteit is dit patroon niet duidelijk terug te zien in de afstand die jongens en meisjes alleen mogen afleggen in het onderzoek van Brown et al. (2008). Ongeveer evenveel jongens als meisjes mogen meer dan 4 kilometer alleen afleggen.

Onderzoek van Veitch et al. (2008) geeft een ander beeld. Daaruit blijkt dat het percentage jongens dat 0 of 1 plaats alleen mocht bezoeken met de fiets of wandelend groter was dan het percentage meisjes. Als er echter gekeken wordt naar het percentage kinderen die 2 en 3 of meer plekken alleen mochten bezoeken, dan was het grootste deel daarvan meisjes. Eenzelfde beeld toont de afstand die maximaal mag worden afgelegd. Tot 1000 meter mag een groter percentage jongens dan meisjes dit alleen, vanaf 1000 meter zijn de rollen juist omgedraaid. Een mogelijke reden hiervoor is volgens Veitch et al. (2008) dat ouders van jongens meer bezorgd zijn over de risico's die jongens kunnen nemen als zij fietsen of lopen door de buurt.

Bezorgdheid ouders

In de studie van Deakin University (2006) komt naar voren dat ouders door de tijd heen meer zijn gaan waken over hun kinderen. Dit komt onder andere doordat ouders angst hebben voor de veiligheid van de weg, de sociale gevaren en vreemden. Als gevolg daarvan mogen kinderen minder naar school lopen en fietsen en worden zij veel vaker met de auto gebracht. Uit onderzoek van Shaw et al. (2013) in Duitsland en Engeland bleek dat daar ook meer gebruik gemaakt werd van de auto. Meer auto's rondom de school zorgt dat het onveiliger wordt voor anderen. Hierdoor ontstaat een vicieuze cirkel.

Omvang gezinnen

De omvang van gezinnen in Nederland is door de tijd heen veranderd. Het aantal gezinnen met meer dan drie kinderen is al afgenomen en ook het aantal gezinnen met twee kinderen neemt de komende 15 jaar af (SCP, 2011). Het krijgen van vrijheid om ergens naar toe te mogen gebeurt vaak in verschillende fases. Wanneer je een broer en/of zus hebt dan kun je met hun mee en leer je daardoor eerder omgaan met die vrijheid. Zonder een broer en/of zus ben je aangewezen op je ouders, daardoor zou het kunnen zijn dat je dezelfde vrijheid pas later krijgt.

Gestructureerde vrijetijdsbesteding

Er is door de tijd heen steeds meer structuur in de vrijetijdsbesteding van kinderen gekomen. Vroeger was het grootste gedeelte van hun vrije tijd nog ongestructureerd. Kinderen speelden buiten op straat en er waren nog geen speciaal ingerichte speelplekken voor hen. Tegenwoordig zijn de meeste activiteiten gekoppeld aan een specifieke plaats en tijd, zijn deze soms lastiger toegankelijk en is er ook meer toezicht (van der Spek & Noyon, 1993, in Meire & Vleugels, 2004). Het kan zijn dat een sportveld zich aan de rand van een dorp of stad bevindt, waardoor deze lastiger alleen met de fiets of lopend te bereiken is. Dan zullen ouders sneller de voorkeur geven aan het meefietsen naar de activiteit of aan het brengen met de auto. Wanneer de activiteit zich later op de dag of aan het begin van de avond plaatsvindt, is de kans groter dat de ouders kiezen voor de auto in plaats van de fiets of lopend. Er treden hier dus fysieke beperkingen, 'capability constraints', op doordat jonge kinderen voor het afleggen van verdere afstanden sneller aangewezen zijn op een volwassene doordat zij nog niet de beschikking hebben over een eigen auto.

Fyhri et al. (2011) stelt na het doen van onderzoek in vier landen dat in alle vier de landen de leefstijl van kinderen is veranderd. Voorheen werd de vrije tijd dichter bij huis besteed en waren de meeste activiteiten een stuk minder gestructureerd. Nu zijn zij meer op de auto gericht doordat georganiseerde activiteiten vaak verder weg gelegen zijn.

Toename in autogebruik

Het gebruik van de auto nam onder kinderen van 5 tot 16 jaar in Groot-Brittannië toe in de periode 1985 tot 1999 (Mackett, 2001). Terwijl het totaal aantal uitstapjes afnam, nam het gedeelte uitstapjes met de auto juist toe. De afstand die met de auto werd afgelegd nam ook toe. Dit kan samenhangen met de gestructureerde vrijetijdsbesteding van kinderen zoals hiervoor genoemd is. De activiteiten bevinden zich nu steeds meer aan de rand van een dorp of stad, waardoor ouders langer moeten rijden om de kinderen op de plek van bestemming te brengen. Door de locatie van de activiteiten treden hier ook fysieke beperkingen, 'capability constraints', op omdat kinderen afhankelijk worden van een volwassene om hen naar de plek van bestemming te brengen.

Onderzoek van Jensen & Hummer (2002, in Fotel & Thomsen, 2004) uit Denemarken toont een vergelijkbaar beeld. Het aantal kinderen dat naar school werd gebracht met de auto is in de periode 1993 tot 2000 verdubbeld. Het aantal uitstapjes dat met de auto werd gedaan verdubbelde voor de kinderen van 6 tot en met 10 jaar in de periode van 1978 tot 2000, terwijl het aantal uitstapjes dat lopend werd gedaan met 40% afnam.

Type speelplekken

De relatie die een kind heeft met de omgeving is van belang. Deze relatie wordt in de literatuur aangeduid met 'affordances'. Er kan volgens Kytta (2002) onderscheid worden gemaakt in 'perceived affordances', 'used affordances' en 'shaped affordances'. 'Perceived affordances' kunnen worden gezien als plekken die bekend zijn voor kinderen. Bij 'used affordances' worden de beschikbare plekken door kinderen gebruikt, terwijl er bij 'shaped affordances' voorheen geen plek was maar deze plek door kinderen gecreëerd is.

Wat voor kinderen van belang is volgens Holzapfel (2000), is dat de vrije ruimte uitnodigt om te gaan spelen. Deze plekken nodigen uit door de manier waarop zij ontworpen zijn. Waar de plekken onder andere aan moeten voldoen is dat ze kinderen de mogelijkheid bieden om te kunnen experimenteren en zelf de wereld kunnen ontdekken. Dat kan ook wel worden gezien als dat er nog geen speciale plek voor kinderen is om te gaan spelen, zij krijgen de mogelijkheid om die zelf te creëren. Dit sluit aan bij de hierboven genoemde 'shaped affordances'.

Uit het onderzoek van Jansson uit 2008 blijkt dat kinderen zich vanaf jonge leeftijd al bewust zijn van het feit dat speeltuinen gemaakt zijn voor hun. De speeltuinen worden ontwikkeld vanuit het idee wat de samenleving en de ouders hebben op hoe kinderen spelen, dit is alleen lang niet altijd het perspectief wat kinderen zelf hebben. De samenleving en ouders drukken zo een stempel op de speeltuinen en dit heeft ook zijn invloed op de houding van de kinderen ten opzichte van de speeltuinen. Speeltuinen waar de veiligheid en netheid belangrijker zijn dan afwisseling en het daadwerkelijk kunnen spelen, worden negatief beoordeeld door de kinderen. Deze speeltuinen worden als gevolg daarvan minder door kinderen gebruikt. De 'used affordances' is hierdoor een stuk lager dan wanneer de speeltuinen waren ontwikkeld vanuit het perspectief van de kinderen.

Sociale veiligheid

Er kan onderscheid gemaakt worden tussen sociale en verkeersveiligheid. Sociale veiligheid uit zich in 'stranger danger', de angst voor vreemden. Deze angst zorgt er voor dat ouders bang zijn dat hun kinderen, al dat niet door een vreemde, worden aangevallen wanneer zij zich alleen op straat bevinden (Deakin University, 2006). Als gevolg van deze angst was de onafhankelijke mobiliteit van kinderen ook geringer. Wanneer de omgeving echter als veilig werd ervaren door de ouders, dan uitte zich dat ook in een hogere mate van onafhankelijke mobiliteit van de kinderen in Toronto, Canada (Mitra et al., 2014).

De toegenomen focus op de auto draagt eraan bij dat er minder mensen aanwezig zijn op straat. Er is minder sociale controle op dat wat de kinderen buiten doen, aldus Hillman (2006). Er missen dus 'eyes on the street'. Wanneer deze 'eyes on the street' wel aanwezig zijn dan zorgen ze ervoor dat de kinderen een hoge mate van zelfstandige mobiliteit hebben volgens onderzoek van Foster et al. (2014) uit Australië. Als ouders deze 'eyes on the street' niet ervaren dan blijkt dat hun kinderen ook geen zelfstandige mobiliteit hebben.

Verkeersveiligheid

Niet alleen de hiervoor genoemde 'stranger danger' maar ook de verkeersveiligheid waren de twee belangrijkste redenen dat ouders hun kinderen niet zonder toezicht ergens lieten spelen aldus Valentine & Mc Kendrick (1997, in Carver et al., 2008).

Verkeersveiligheid komt verder naar voren in dat ouders van jonge kinderen drukke wegen zien als een barrière om hun kinderen te laten lopen of fietsen omdat zij zich druk maken om de veiligheid van de wegen (Deakin University, 2006). Een toename in het gebruik van de auto zorgt volgens Hillman (2006) niet alleen voor meer gevaar op straat, maar er ontstaat ook het beeld dat de straat alleen iets is voor voertuigen. Meer verkeer zorgt er ook voor dat kinderen minder ruimte hebben om zich vrij te kunnen bewegen (Huttenmoser en Meierhofer, 1995). Er is hier dus sprake van 'authority constraints', ofwel domeinbeperkingen. Kinderen kunnen nu niet meer op elk tijdstip van de dag op straat spelen vanwege al het autoverkeer. Ouders zullen dan sneller afspraken met hun kinderen gaan maken over de momenten waarop zij wel veilig buiten op straat kunnen spelen. Dit betekent dat zij dus op bepaalde momenten gebruik kunnen maken van bepaalde plekken. Deze afspraken tussen ouders en kinderen vallen ook onder de 'licences'.

Uit onderzoek van Heurlin-Norinder (1996) in Zweden komt naar voren dat kinderen die wonen in buurten waar de verkeersstromen gescheiden zijn van elkaar meer vrijheid krijgen om alleen plekken te bezoeken. Kinderen die wonen in buurten waar dit niet het geval is, krijgen als gevolg daarvan ook minder vrijheid van hun ouders. Deze kinderen zijn voor het vervoer van en naar activiteiten veel meer afhankelijk van hun ouders.

Wanneer de verkeersstromen gescheiden zijn dan kan dit er ook toe leiden dat bijvoorbeeld automobilisten en spelende kinderen elkaar beter kunnen zien. Dit is een van de punten om de verkeersveiligheid van een straat te meten via KiSS (Kips & Schepel, 2009). Hoe hoger de score op verkeersveiligheid, hoe meer kindvriendelijk de straat is wat betreft de veiligheid. Een meer kindvriendelijke straat zou er aan bij kunnen dragen dat kinderen weer gemakkelijker alleen op straat kunnen spelen.

Ruimtelijke structuur

In de jaren '70 was de algemene koers laagbouw in het groen. Er werd veel zorg besteed aan de opzet en inrichting van de woonomgeving. Dit uitte zich onder andere in een afwisseling tussen bebouwing en groen, een duidelijk onderscheid tussen publieke en privéruimten, de markering van verkeersroutes en woonerven. Er ontstonden veelvormige verkavelingen en nieuwe woonvormen, welke bepalend werden voor stadsuitbreiding in de jaren '70. De klassieke straat maakte plaats voor een 'kindvriendelijke verblijfsruimte', parkeerplekken en netwerken van paden en pleintjes. Daarnaast mocht de auto niet meer voor de deur staan. De oriëntatie van de woningen was bijzonder te noemen. De woningen werden afgekeerd van de openbare ruimte en naar de tuinen en binnenterreinen toegekeerd. Dit zodat mensen meer privacy kregen. Aan de 'voorzijde' kregen de huizen kleine ramen, een aangebouwde berging en daarachter de keuken. De vormgeving van nieuwbouwwijken veranderde na 1980 door de economische recessie en kritiek van stedenbouwkundigen. Dit alles leidde tot sobere en strakke plannen. Het 'chaotische ruimtebeeld' werd ingeruild voor rechthoekige verkaveling. Het woonmilieu werd niet meer individueel ingericht, maar een collectief stadsbeeld ontstond. In plaats van afwisseling moest alles een eenheid vormen, als gevolg daarvan werd het woonerf weer een straat.

Vanaf de jaren '90 was het niet meer genoeg als een gebied goed functioneerde, het moest ook anders zijn. Men ging op zoek naar originaliteit. In steden werden stedenbouw en architectuur ingezet om de vorm, de functie en de identiteit van het openbare gebied te kunnen verbeteren (van der Cammen & de Klerk, 2003).

De relatie tussen type wijk en mate van zelfstandigheid van kinderen werd gelegd door O'Brien et al. (2000). Het onderzoek toont aan dat kinderen die wonen in een new town in de buurt van Londen meer mogen spelen zonder begeleiding van ouders dan kinderen die binnen of buiten Londen wonen. Ook mogen kinderen uit de new town in verhouding meer alleen de weg oversteken van hun ouders. De redenen dat kinderen in een new town meer vrijheid hebben kan samenhangen met het feit dat er tijdens het ontwerpproces van de new town nagedacht is dat er ook kinderen komen te wonen. Dit is terug te zien aan bijvoorbeeld doodlopende wegen om de verkeersstroom te verminderen en genoeg groene ruimte in de nabijheid van het huis zodat kinderen ruimte hebben om te spelen.

De inrichting van een straat is ook volgens Veitch et al. (2006) van belang voor de zelfstandigheid van kinderen. Uit hun onderzoek in verschillende buurten in Melbourne, blijkt dat kinderen die aan een doorgaande weg wonen minder op straat mogen spelen dan kinderen die wonen aan een doodlopende straat. De reden hiervoor hangt onder andere samen met de hiervoor genoemde bezorgdheid van de ouders en de verkeersveiligheid.

De omvang van een plaats kan ook nog een rol spelen in de mate van zelfstandigheid van kinderen. In 1997 deed Kytta onderzoek in Finland in een grote stad, een kleinere stad en een plattelandsdorp. Kinderen in de grote stad hadden minder mogelijkheden om buiten te kunnen spelen dan kinderen in de kleinere stad en het plattelandsdorp. Over het algemeen hadden kinderen in de stad ook minder vrijheid om zich voort te kunnen bewegen.

Dit sluit ook aan bij later onderzoek van Kytta uit 2004. Daaruit blijkt dat kinderen die opgroeien in een minder urbane omgeving meer vrijheid van hun ouders krijgen om bepaalde activiteiten alleen te mogen ondernemen. Deze kinderen krijgen dus meer 'licences' van hun ouders dan kinderen die in een urbane omgeving wonen. Voor beide onderzoeken geldt dus dat kinderen in de kleinere stad, het plattelandsdorp en de minder urbane omgeving meer toegang krijgen tot bepaalde plekken om daar activiteiten te kunnen uitvoeren dan kinderen in de grote stad of urbane omgeving. Er treedt hier dus een verschil op in 'authority constraints', of domeinbeperkingen. Het domein van kinderen in de grote stad en urbane omgeving is daardoor mogelijk beperkter dan dat van kinderen in de kleinere stad, het plattelandsdorp en de minder urbane omgeving.

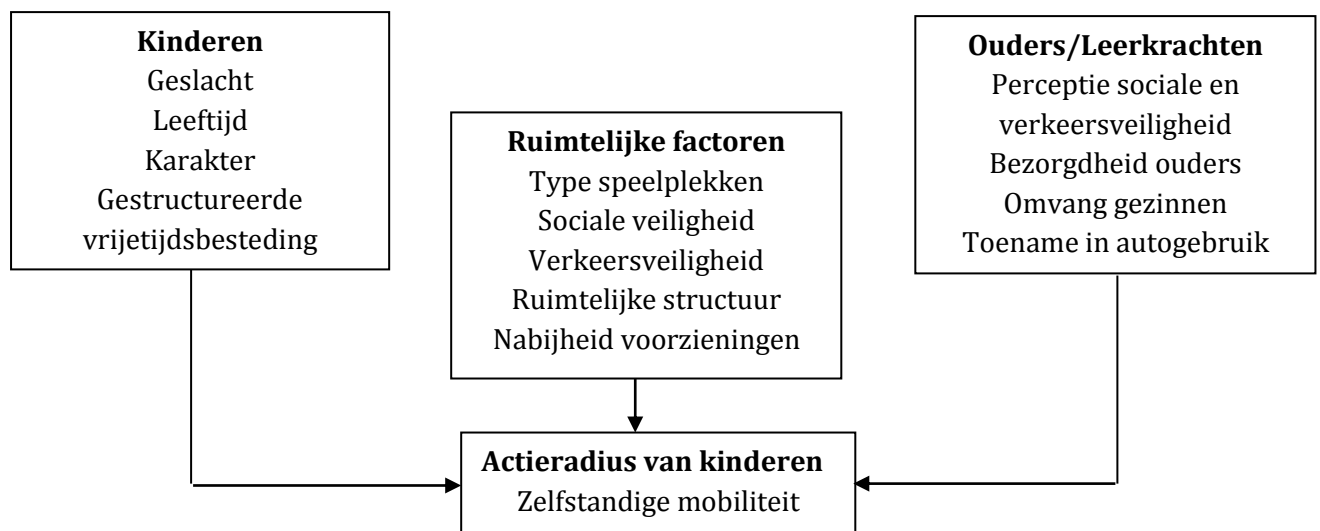
Volgens Carver et al. (2012) heeft de omgeving waar de kinderen wonen, landelijk of stedelijk, geen invloed op het aantal 'licences' dat kinderen van hun ouders krijgen. Alle kinderen krijgen dus een gelijke mate van vrijheid van hun ouders om activiteiten alleen te mogen doen. Er is hier dus geen sprake van een verschil in 'authority constraints' of domeinbeperkingen tussen de kinderen. Dit is tegengesteld aan het hiervoor genoemde onderzoeken van Kytta waar wel een verschil waarneembaar was tussen de stad en het platteland.

Nabijheid voorzieningen

In Australië is onderzoek gedaan naar de plekken waar kinderen zonder ouders naar toe mochten lopen of fietsen (Veitch et al., 2008). Er waren vier plekken waar zij het vaakst alleen naar toe mochten. Dit waren de eigen straat, nabijgelegen straten, winkels in de buurt en huizen van vriendjes. Huizen van vriendjes waren even als parken, de school en andere ontmoetingsplekken in de wijk ook van belang voor het leggen van sociale contacten, bleek uit 'mental maps' getekend door kinderen (Hume et al., 2005).

Ouder onderzoek van Huttenmoser & Meierhofer uit 1995 in Zwitserland gaf een vergelijkbare uitkomst. In buurten waar kinderen niet alleen kunnen spelen, doordat er geen speelplekken voor hun zijn, hebben kinderen een beperktere ruimte waarin zij zich kunnen bewegen. Door het ontbreken van speelplekken zijn er minder sociale contacten, zowel tussen kinderen als tussen ouders. De afwezigheid van speelplekken leidt dus tot interactiebeperkingen, ‘coupling constraints’ tussen kinderen en tussen ouders. Door samen gebruik te maken van een speelplek leren de kinderen bijvoorbeeld dat ze andere kinderen nodig kunnen hebben om een taak te kunnen uitvoeren. Ouders kunnen op hun beurt andere ouders leren kennen doordat de kinderen samen spelen op de speelplek. Er kan dus gezegd worden dat buurten waar kinderen op straat kunnen spelen kunnen bijdragen aan een betere “gemeenschapszin” tussen volwassenen.

2.4 Conceptueel model

Figuur 4 Conceptueel model onderzoek

In bovenstaand model worden de belangrijkste concepten en onderlinge relaties tussen de concepten weergegeven. In de beschikbare literatuur kwam een aantal factoren naar voren die van invloed zijn op de zelfstandige mobiliteit. Er is hier onderscheid gemaakt tussen de perceptie van de kinderen enerzijds en de perceptie van de ouders/leerkrachten anderzijds. Voor de kinderen zijn het geslacht, de leeftijd, het karakter en de gestructureerde vrijetijdsbesteding onder andere van invloed op de zelfstandige mobiliteit. Voor de ouders/leerkrachten zijn de perceptie van de sociale en verkeersveiligheid, de bezorgdheid van ouders, de omvang van de gezinnen en de toename in autogebruik onder andere van belang voor de zelfstandige mobiliteit van de kinderen. Dit zijn allemaal niet ruimtelijke factoren.

Daarnaast spelen ook de ruimtelijke factoren type speelplekken, sociale veiligheid, verkeersveiligheid, ruimtelijke structuur en nabijheid voorzieningen een rol. Onder de ruimtelijke structuur wordt in dit onderzoek verstaan de bebouwde omgeving. Deze bebouwde omgeving bestaat uit de dimensies: dichtheid van bebouwing, mengen van functies en lay-out van een plaats.

Wanneer de dichtheid van bebouwing niet al te hoog is, er verschillende functies naast elkaar te vinden zijn en de lay-out van de plaats zo is dat de verkeersstromen van elkaar gescheiden zijn dan zou dit bij kunnen dragen aan een grotere zelfstandige mobiliteit van kinderen. Een niet al te hoge bebouwingsgraad zorgt ervoor dat er naast de bebouwing ook nog open ruimtes zijn. Deze open ruimtes zouden door kinderen gebruikt kunnen worden om te spelen. Door verschillende functies zoals werken en wonen te mengen en daarnaast ook een voetgangerszone te creëren, maakt dat een plaats toegankelijker wordt voor kinderen. Wanneer verkeersstromen van elkaar gescheiden worden, neemt de veiligheid van de plaats toe en zullen ouders mogelijk sneller geneigd zijn om hun kinderen alleen naar plekken toe te laten gaan.

3. Methode

In dit hoofdstuk wordt de structuur van het onderzoek weergegeven en de manier waarop het uitgevoerd is. Ten eerste zullen de verschillende keuzes die in dit onderzoek zijn gemaakt worden onderbouwd. Daarna zal worden uitgelegd hoe de interviews en de placemats zijn uitgevoerd en geanalyseerd. Als laatste worden de ethische kwesties en de waarborging van de kwaliteit besproken.

3.1 Onderzoeksmethoden

Wetenschappelijk onderzoek kan zowel kwalitatief als kwantitatief van aard zijn. In dit onderzoek wordt gekozen voor het doen van kwalitatief onderzoek. Een van de redenen voor het kiezen voor kwalitatief onderzoek is dat er sprake is van triangulatie en van complementariteit (Bryman, 2006). Triangulatie vindt in dit onderzoek plaats doordat er interviews worden afgenomen, een placematopdracht wordt gedaan en er gebruik wordt gemaakt van GIS-kaarten. Complementariteit ontstaat doordat de verschillende typen onderzoek elkaar kunnen aanvullen. Dit kan ook binnen kwalitatief onderzoek. In dit onderzoek worden de antwoorden op de placemats van de kinderen aangevuld met interviews met ouders en leerkrachten. Hierdoor wordt het onderwerp vanuit meerdere oogpunten bekeken en krijgt de onderzoeker een beeld hoe beide kanten over het onderwerp denken.

3.1.1 Kwalitatief onderzoek

Bij kwalitatief onderzoek kan de onderzoeker meer te weten komen over hoe de respondenten iets ervaren en hoe meningen worden gevormd door en in een bepaalde cultuur. De onderzoeker zet dus een stap buiten datgene wat hij of zij al kent (Corbin & Strauss, 2008).

Zoals vermeld in paragraaf 3.1 wordt kwalitatief onderzoek uitgevoerd. Dit wordt gedaan door middel van een analyse van beide plaatsen, het doen van interviews en het laten invullen van placemats (groot woordweb).

3.1.2 Casestudy

Casestudy onderzoek is een gedetailleerd onderzoek van verschijnselen in hun eigen context met behulp van gegevens die verzameld zijn gedurende een bepaalde periode (Hartley, 2004). Door Bennett (2004) worden zowel voor- als nadelen van een case studie genoemd. Voordelen zijn ten eerste het operationaliseren en kunnen meten van kwalitatieve variabelen. Ten tweede kunnen nieuwe variabelen en hypothesen worden ontdekt, door bijvoorbeeld het doen van interviews of een rondvraag bij experts. Ten derde kunnen vooraf opgestelde oorzakelijke verbanden worden onderzocht in de individuele cases.

Nadelen van een casestudy worden ook genoemd. Allereerst kan bij het selecteren van een case een bias ontstaan, dit kan doordat er bijvoorbeeld een bekende omgeving wordt gekozen voor het onderzoek. Ook kunnen er enkel ideeën of uitkomsten worden gepubliceerd welke de gedachten van de onderzoeker onderstrepen. Daarnaast kan een casestudy één uitkomst geven, terwijl er in werkelijkheid meerdere uitkomsten mogelijk zijn. De representativiteit van de casestudy zou daardoor ook niet kunnen worden gewaarborgd, omdat de specifieke uitkomst zich voordoet op de onderzochte plek maar mogelijk nergens anders. Verder kunnen de cases ook niet onafhankelijk van elkaar zijn.

De uitkomsten van veel onderzoek dat er tot nu toe is gedaan over dit onderwerp richt zich op andere landen dan Nederland. Door in dit onderzoek te kiezen voor twee case studies in Nederland, wordt getracht om te kunnen ontdekken of dezelfde factoren in dezelfde mate invloed uitoefenen in Nederland.

3.1.3 Analyse van beide plaatsen

Door een analyse te maken van beide plaatsen met behulp van niet-wetenschappelijke literatuur en eigen bevindingen, kreeg de onderzoeker een beter beeld van beide plaatsen. De plaatsen gingen echt 'leven'. Het bezoek aan beide plaatsen zorgde er ook voor dat de onderzoeker op de hoogte was van de ruimtelijke structuur en betere relaties kon leggen na de interviews. Daarnaast werd er een kaart gemaakt van beide plaatsen met daarop de belangrijkste functies en een tabel met de belangrijkste ruimtelijke kenmerken ter vergelijking.

3.1.4 Interviews

Interviews als onderzoeksmethode kunnen bijdragen aan het beter kunnen begrijpen van zaken die ergens spelen, doordat betrokkenen worden geïnterviewd. Er is oog voor het individu, maar ook voor de grotere context zoals de omgeving waarin iemand leeft (Seidman, 2013). Voor dit onderzoek zijn interviews afgenomen met de ouders van kinderen en met docenten van de basisscholen. Door zowel de kinderen, de ouders en de scholen in het onderzoek te betrekken werd gekeken of de antwoorden van de verschillende groepen met elkaar overeenkwamen.

3.1.5 Placemats

Omdat het niet eenvoudig is om kinderen van 8 tot en met 10 jaar te interviewen, zijn er geen echte interviews afgenomen maar hebben de kinderen tijdens een lesuur laten zien welke plekken zij alleen mogen bereiken. Dit werd gedaan door gebruik te maken van placemats. Placemats kunnen worden gezien als een groot woordweb. Het is een werkvorm die geschikt is om bijvoorbeeld voorkennis te activeren (Hoogeveen & Winkels, 2004). De methode is voor dit onderzoek interessant, omdat de kinderen gevraagd werden om de plekken te noteren waar ze 'alleen' en 'met volwassene' naar toe mogen. Er vanuit gaande dat de kinderen deze plekken vaak met ouders hebben besproken, krijgen de kinderen zo dus de mogelijkheid om deze voorkennis met de onderzoeker te delen.

3.2 Interviews

Voorafgaande aan de interviews met de leerkrachten van de basisscholen en ouders is er een aantal stappen gezet, om er voor te zorgen dat de interviews goed verliepen. Deze worden hieronder beschreven.

Vorbereiding interviews

Voor dit onderzoek zijn een plattelandsdorp en een stadswijk in een middelgrote stad in Nederland uitgekozen, te weten Loppersum en de wijk Oosterboer in Meppel. De reden voor de keuze van deze twee plaatsen is benoemd in hoofdstuk 1. In Loppersum zijn twee basisscholen, christelijke basisschool (cbs) Roemte en Openbare basisschool (obs) Prinses Beatrix. In Oosterboer bevinden zich vier basisscholen: cbs De Akker, cbs Anne Frankschool, obs Oosterboerschool en obs de Tolter.

Door middel van een door de Rijksuniversiteit Groningen goedgekeurde brief is er een eerste contact gezocht met de basisscholen in de betreffende plaats (te vinden in bijlage 1). Er werd

specifiek gevraagd naar de medewerking van de leerkrachten van groepen 5,6 en 7, omdat de kinderen van 8 tot en met 10 jaar zich in deze groepen bevinden. Wanneer de leerkrachten toestemden om deel te nemen werd er tijdens het tweede contact een afspraak gemaakt. De keuze van de basisscholen is volledig willekeurig. De specifieke achtergrond van de school speelde hier geen rol.

De ouders die in het dit onderzoek werden geïnterviewd, waren ouders van de kinderen die op de beide basisscholen zaten. Na overleg met de basisscholen zijn de ouders benaderd. Via de leerkrachten van de basisscholen is er contact gelegd met een aantal ouders. De voorwaarde voor deelname aan het onderzoek was dat de ouders in het dorp of de wijk moesten wonen. Evenals bij de leerkrachten werd er bij de ouders ook een tweede keer contact gelegd zodat er een afspraak kon worden gemaakt. Voordat de interviews plaatsvonden zijn de ouders ingelicht over het doel van het onderzoek en hun rol daarin. Door zowel de kinderen als de ouders deel te laten nemen in het onderzoek kon een beter beeld worden geschetst van de zelfstandige mobiliteit van kinderen en de mogelijke redenen die de verschillen tussen kinderen zouden kunnen verklaren.

Uitvoering interviews

In dit onderzoek zijn diepte-interviews gedaan. Hierbij hoort ook een interviewgids (zie bijlage 2), met daarin de besproken onderwerpen en vragen. Een interviewgids was een goede houvast voor de interviewer, om er voor te waken dat alle vragen ook daadwerkelijk werden beantwoord door de geïnterviewde. De diepte-interviews waren gebaseerd op de belangrijkste beïnvloedingsfactoren van de actieradius genoemd in het theorie hoofdstuk. Deze waren *zelfstandige mobiliteit, geslacht, bezorgdheid ouders, omvang gezinnen, type speelplekken, veiligheid plaats, ruimtelijke structuur en nabijheid voorzieningen*. De meeste nadruk kwam te liggen op *type speelplekken, veiligheid plaats, ruimtelijke structuur en nabijheid voorzieningen* omdat deze factoren de belangrijkste zijn in dit onderzoek.

Vragen over de zelfstandige mobiliteit gingen over of het kind ergens alleen naar toe mocht en of de ouders vroeger zelf ergens alleen naar toe mochten. Aan het begin van het interview werd gevraagd naar het geslacht van het kind. De vragen over bezorgdheid van ouders gingen over het willen beschermen van het kind tegen de buitenwereld. Er werd zowel gevraagd naar de omvang van het gezin waarin de ouders opgroeide als de omvang van het gezin nu. Bij de vragen over de veiligheid van de plaats werd er onderscheid gemaakt tussen sociale en verkeersveiligheid. Onder soort/inrichting plaats stonden vragen die te maken hadden met de ruimtelijke structuur en omvang van de plaats. Als laatste onderdeel kwam de nabijheid van voorzieningen aan bod door te vragen naar de afstand tot belangrijkste plekken en of op die plekken ook sociale contacten konden ontstaan.

De interviews werden één op één uitgevoerd, alleen de interviewer en de geïnterviewde waren in de ruimte aanwezig. Om voor een prettige sfeer te zorgen werden de interviews van de leerkrachten op school gedaan. De interviews van de ouders werden of op school of bij de ouder thuis afgenomen. Bij het diepte-interview was het de geïnterviewde die zijn/haar verhaal deed en de interviewer bewaarde de verkregen informatie. De geïnterviewde kreeg genoeg tijd van de interviewer om het verhaal te kunnen doen. Er is voor gezorgd dat de vragen goed te begrijpen waren en niet voor verwarring zorgden. Wanneer de interviewer opmerkte dat een vraag toch niet duidelijk werd opgevat, dan werd deze vraag anders geformuleerd zodat de geïnterviewde

de vraag wel begreep. Als een vraag voor de interviewer niet genoeg informatie opleverde, werd er doorgevraagd ook om het interview echt de diepte in te laten gaan. Het was van belang dat er geen sturende vragen gesteld werden, waardoor de geïnterviewde zich gedwongen voelde om een bepaalde mening of een bepaald antwoord te geven. Dit kon van invloed zijn op het onderzoek en er aan bijdragen dat het onderzoek niet meer objectief was.

De geïnterviewde werd aan het begin van het interview verteld dat het interview werd opgenomen. Het interview werd alleen opgenomen wanneer de geïnterviewde daar toestemming voor gaf. Het opgenomen interview is alleen door de interviewer zelf teruggeluisterd. Doordat er persoonlijke informatie werd verteld door de leerkrachten of ouders is er voor gezorgd dat de gegeven antwoorden niet terug te herleiden zijn naar specifieke personen. Daarom worden de leerkrachten en ouders 'geïnterviewde' genoemd en zijn de namen van kinderen aangepast in 'de jongste', 'de middelste' of 'de oudste' in de uitgewerkte interviews. De uitgewerkte interviews zijn niet bijgeleverd in dit onderzoek, maar wanneer de lezer geïnteresseerd is zijn deze op te vragen bij de onderzoeker.

Analyse interviews

De interviews zijn letterlijk uitgetypt. Vervolgens zijn de interviews ontleed en voorzien van codes. Er is gebruik gemaakt van deductieve en inductieve codes. De deductieve codes zijn afkomstig uit de theorie en de interviewvragen. Inductieve codes kwamen naar voren na het analyseren van de interviews in het programma Atlas.ti. Tabel 2 toont het format dat gebruikt is om de informatie uit de interviews met leerkrachten en ouders te verwerken in het onderzoek. De uitgewerkte tabel staat in de resultaten.

Tabel 2 Deductieve codes fragment na interviews leerkrachten/ouders in beide plaatsen

Deductieve codes	Uitleg	Fragment uit Loppersum	Fragment uit Oosterboer, Meppel
Actieradius van kinderen	<i>Een traject door de tijd en ruimte dat een kind kan afleggen</i>		
Zelfstandige mobiliteit	<i>De vrijheid van kinderen om zich door de eigen wijk of stad te bewegen zonder toezicht van ouders</i>		
Geslacht	<i>Jongen of meisje</i>		
Bezorgdheid ouders	<i>Ouders willen kind beschermen tegen de buitenwereld</i>		
Omvang gezinnen	<i>Verandering in grootte van gezinnen toen en nu</i>		
Type speelplekken	<i>Bestaand of zelf gecreëerd, nodigen uit om te gaan spelen</i>		
Veiligheid plaats	<i>Sociale veiligheid, verkeersveiligheid</i>		
Ruimtelijke structuur	<i>Ruimtelijk structuur en de omvang van de wijk</i>		

Nabijheid voorzieningen	<i>Afstand tot de belangrijkste plekken, sociale contacten die daar kunnen ontstaan</i>		
-------------------------	---	--	--

3.3 Placemats

Om tot voor kinderen duidelijke placemats te komen, werd er een aantal stappen gezet. Deze stappen zullen hierna worden beschreven.

Vorbereiding placemats

Op het A3 formaat papier werd in het midden de begrippen ‘alleen’ en ‘met volwassene’ geplaatst. De rest van het papier werd in vier gelijke delen verdeeld. Voor beide begrippen werden twee vakken gerekend, zodat de kinderen genoeg ruimte hebben om hun antwoorden kwijt te kunnen. Om alle kinderen hun bijdrage te laten leveren werd er voor gekozen om meerdere placemats te maken. In bijlage 4 is van beide plaatsen een placemat bijgevoegd.

Uitvoering placemats

Nadat zowel de leerkracht als de onderzoeker een korte instructie hadden gegeven over wat de kinderen precies moesten doen, werd de placemats verdeeld per tafelgroepje. De kinderen werd meegedeeld dat de informatie die zij opschreven niet werd verteld aan hun ouders, in de hoop dat de kinderen naar waarheid antwoorden zouden geven. Ieder groepje kreeg een kwartier de tijd om hun bevindingen op papier te zetten. De tijd werd goed bijgehouden. Wanneer de kinderen tijdens het invullen vragen hadden, dan werden deze beantwoord.

Door gebruiken te maken van placemats ontstond een groot woordweb in plaats van vier verschillende woordenwebben. Een groot woordweb was zowel voor de kinderen als voor de onderzoeker een stuk eenvoudiger. De kinderen hoefden slechts een keer een oefening te doen en de onderzoeker had alle benodigde informatie op een paar vellen papier bij de hand. Dit kan worden gezien als een voordeel. Een nadeel van een placemat kan zijn dat deze onduidelijk word doordat er gebruik is gemaakt van meerdere kleuren pennen door elkaar heen. Maar dat is voor dit onderzoek echter geen nadeel, maar een voordeel. Door voor de jongens en de meisjes andere kleuren te gebruiken, kon er een onderscheid worden gemaakt op geslacht.

Analyse placemats

Het analyseren van de uitkomsten van de placemats gebeurde op een bijna gelijke manier als de analyse van de interviews. De antwoorden van de kinderen werden door de onderzoeker allereerst onder elkaar gezet om een beter overzicht te kunnen krijgen. Daarna werd gekeken welke antwoorden het meeste voorkwamen. Vervolgens werd er een onderscheid gemaakt tussen de antwoorden van de jongens en de meisjes. Eventuele onverwachte bevindingen werden ook genoteerd. De antwoorden van de kinderen worden ten slotte gevisualiseerd op een GIS-kaart. De twee GIS-kaarten kunnen gevonden worden in hoofdstuk 5. Tabel 3 (zie volgende pagina) laat het format zien dat gebruikt is om de meest bezochte plekken van de kinderen in beide plaatsen weer te geven. De uitgewerkte tabellen bevinden zich in de resultaten.

Tabel 3 Bezochte plekken kinderen aan hand van placemats in beide plaatsen

Begrip	Uitleg	Meest voorkomende antwoorden uit Loppersum	Meest voorkomende antwoorden uit Oosterboer, Meppel
Alleen	<i>Waar mag je komen zonder ouders, vriendjes en vriendinnetjes of broertjes en zusjes</i>		
Met volwassene	<i>Waar mag je komen met een volwassene</i>		

Voor de interviews met de ouders en leerkrachten werd gebruik gemaakt van dezelfde deductieve codes zodat deze interviews met elkaar konden worden vergeleken. De antwoorden van de kinderen zijn niet te vergelijken met de uitkomsten van de interviews. Hier tredt echter wel de eerder genoemde complementariteit op. Het was in dit onderzoek van belang om te weten te komen waar kinderen in Loppersum en Oosterboer, Meppel alleen naar toe mochten gaan. De redenen van eventuele beperkingen kwamen naar voren in de interviews. Zo kon er uiteindelijk een globaal beeld gecreëerd worden van de zelfstandige mobiliteit van kinderen en de factoren die deze mobiliteit beïnvloeden.

Resultaten onderzoek

Omdat dit onderzoek een masterthesis betrof, was de tijd om onderzoek te doen beperkt. Het aantal interviews dat werd afgenomen en het aantal kinderen dat deelnam aan de placemats was daardoor niet erg groot. In Loppersum werden interviews afgenomen met twee ouders en een leerkracht en deden 21 kinderen mee aan de placemat opdracht. In Oosterboer werden twee ouders en een leerkracht geïnterviewd en namen 38 kinderen deel aan de placemat opdracht. Als gevolg daarvan gaven de conclusies uit dit onderzoek geen algemeen beeld voor de zelfstandige mobiliteit van kinderen van 8 tot en met 10 jaar in Nederland.

3.4 Ethische kwesties

In dit onderzoek is er voor gekozen om de interviews in de vertrouwde omgeving van de geïnterviewde te houden. Dit zodat de geïnterviewde zich op zijn/haar gemak voelde en het gevoel had vrij uit te kunnen spreken. Voor de interviewer was het van belang om niet van het onderwerp af te dwalen en geconcentreerd te blijven. Het waren interviews die werden afgenomen en niet een gesprek wat zich zomaar liet ontstaan tussen twee mensen. Doordat de geïnterviewde geen bekende was van de interviewer moest de interviewer elke geïnterviewde aanspreken met 'u'.

Een van de plaatsen waar het onderzoek werd uitgevoerd betrof het dorp waar de interviewer zelf was opgegroeid. Hierdoor zou er sprake kunnen zijn van voorkennis, wat de interviews zou kunnen hebben beïnvloed. Om dit te voorkomen zijn de respondenten in beide plaatsen op eenzelfde manier benaderd, was het de geïnterviewde die de meeste tijd aan het woord was en was de opbouw van alle interviews gelijk. Het ging tijdens de interviews om wat de geïnterviewde te melden had, de eigen gedachte en mening van de interviewer was van ondergeschikt belang.

3.5 Kwaliteit waarborging

In de literatuur is een aantal kwaliteitscriteria te vinden waaraan kwalitatief onderzoek zou moeten voldoen.

Betrouwbaarheid

Betrouwbaarheid deed zich voor in verschillende fasen in het onderzoek. Dit speelde op het moment van verzamelen van data maar ook toen de data vervolgens werd geanalyseerd. Doordat er in dit onderzoek gebruik is gemaakt van gestructureerde interviews, kan de interviewer ook invloed uitoefenen op de data (Van Ijzendoorn & Miedema, 1986). Daarom was het voor de interviewer van belang om te zorgen voor goede opname apparatuur en deze ook te testen alvorens de interviews werden opgenomen. Hierdoor kon voorkomen worden dat delen van het interview niet werden opgenomen en de interviewer aan de hand van slechts enkele aantekeningen het interview moest reconstrueren.

Validiteit

Doordat kwalitatief onderzoek dicht bij de praktijk blijft zou gezegd kunnen worden dat het een hoge mate van validiteit heeft. Toch is het ook in kwalitatief onderzoek van belang om als onderzoeker te beargumenteren waarom de gevonden onderzoeksresultaten kloppen (Van Ijzendoorn & Miedema, 1986). Om de validiteit van dit onderzoek te vergroten is er voor gekozen om de interviews op te stellen aan de hand van de in de literatuur gevonden beïnvloedingsfactoren van zelfstandige mobiliteit van kinderen.

4. Analyse ruimtelijke structuur

In dit hoofdstuk wordt de ruimtelijke structuur van beide plaatsen beschreven. In paragraaf 4.1 wordt de situatie in Loppersum genoemd. In paragraaf 4.2 volgt de situatie in Oosterboer in Meppel. Beide paragrafen hebben eenzelfde opbouw. Allereerst een foto van de doorgaande weg door de beide plaatsen. Daarna volgt een beschrijving van de plaats aan de hand van literatuur. Vervolgens wordt er een eigen beschrijving van de plaats gemaakt. De paragraaf wordt afgesloten met een kaart met daarop de belangrijkste functies in de beide plaatsen.

4.1 Loppersum

Figuur 5 Deel van de Molenweg in Loppersum

Beschrijving plaats

In de eerste plaats is Loppersum een woondorp. Het woningaanbod is gevarieerd. De Wijmersweg en de Molenweg zijn de belangrijkste wegen in het dorp. De Wijmersweg verbindt de N46 (Groningen – Delfzijl) en de N360 (Eemshavenweg) met elkaar. Aan de Molenweg is het gemeentehuis te vinden.

De voormalige wierde, het oudste deel van het dorp, bevindt zich in het midden. In 1850 bestond het dorp uit de wierde, de kerk, de Wijmers en een bebouwing in de Hogestraat, Lagestraat en Schipsloot. In 1900 is de spoorlijn Groningen – Delfzijl aangelegd en is er ook een station gekomen in Loppersum. De doorgaande wegen in het dorp zijn verhard, waardoor de Molenweg een belangrijkere rol heeft gekregen. Ten zuiden van de Hogestraat, Lagestraat en Schipsloot is bebouwing gekomen. In 1950 zijn ook alle dorpswegen verhard. Rondom het station nam de bebouwing toe.

De grootste veranderingen in het dorp vinden plaats tussen 1950 en 2000. Er zijn drie woonbuurten aangelegd. Deze bevinden zich in het noorden, zuidoosten en zuiden van het dorp. Een dorpscentrum ontstaat, evenals een zwembad en sportvelden. Het zwembad en sportvelden zijn in de plaats gekomen van molens en een zuivelfabriek (Gemeente Loppersum, 2006).

In Loppersum is een wijkagent actief. Het werkgebied beslaat naast Loppersum de dorpen Eenum, Leermens, Oosterwiltwerd, Wirdum, Garrelsweer, t'Zandt, Zijldijk en Zeerijp (Politie, 2015).

In de provincie Groningen hebben 8 gemeenten deelgenomen aan de Veiligheidsmonitor 2013, Loppersum maakte daar geen deel van uit. Daardoor is geen specifieke informatie te achterhalen van de score op de punten veilige woon- en leefomgeving, jeugd en veiligheid en fysieke veiligheid.

Binnen de bebouwde kom van Loppersum werd door veel automobilisten te hard gereden. Om de veiligheid van fietsers en omwonenden te verbeteren is er door een klankbordgroep met daarin de gemeente Loppersum, de politie eenheid Noord-Nederland, omwonenden, LTO Noord en de provincie Groningen besloten tot een herinrichting van de Wijmersweg. Door de snelheid van de auto's te verlagen en het fiets- en wandelpad samen te voegen zal de verkeersveiligheid voor alle deelnemers worden vergroot (Provincie Groningen, 2013).

Beschrijving plaats door onderzoeker

Loppersum telt twee basisscholen. Cbs de Roemte bevindt zich in het oosten van het dorp, obs Prinses Beatrixschool in het noordwesten. Beide scholen hebben hun plein afgesloten met een hek. Beide scholen hebben een voor en achterplein. De schoolpleinen zijn betegeld en op het achterplein van de twee scholen zijn de speeltoestellen te vinden. Obs Prinses Beatrixschool heeft ook een zandbank op het achterplein.

Zowel de Roemte als de Prinses Beatrixschool zijn te bereiken met de fiets, lopend en met de auto. Ook is er een mogelijkheid om de auto te parkeren voor de school. De Prinses Beatrixschool ligt aan een zijstraat, terwijl de Roemte zich bevindt aan de doorgaande weg richting Wirdum. Bij beide locaties kan het 's ochtends en 's middags druk zijn wanneer de kinderen naar school worden gebracht of van school worden gehaald, omdat beide straten niet erg breed zijn.

De meeste winkels in Loppersum bevinden zich midden in het dorp, aan de Hogestraat. Hier zijn onder andere een Albert Heijn, een kledingwinkel, een kapper, een biologische winkel, een drogisterij, een huishoudelijke artikelen winkel en doe-het-zelf zaak (Hol/Hubo) en een slager gevestigd.

Loppersum heeft een dorps huis 'Ons Dorps huis' genoemd. Het dorps huis wordt niet alleen door verschillende verenigingen gebruikt, ook worden er cursussen, feesten en kinderfeestjes gehouden. Het is een multifunctioneel gebouw, waar mensen van alle leeftijden samen kunnen komen.

Naast het dorps huis is er ook een jeugdsoos gevestigd in het dorp. De jeugdsoos organiseert voornamelijk op vrijdag of zaterdagavond activiteiten voor jongeren. De bezoekers zijn niet alleen jongeren uit het eigen dorp, maar ook uit omliggende dorpen. Naast activiteiten voor jongeren wordt er ook gedacht ook de jongere kinderen, zo is er een meidenavond, een kinderdisco en kan er ook worden geknutseld.

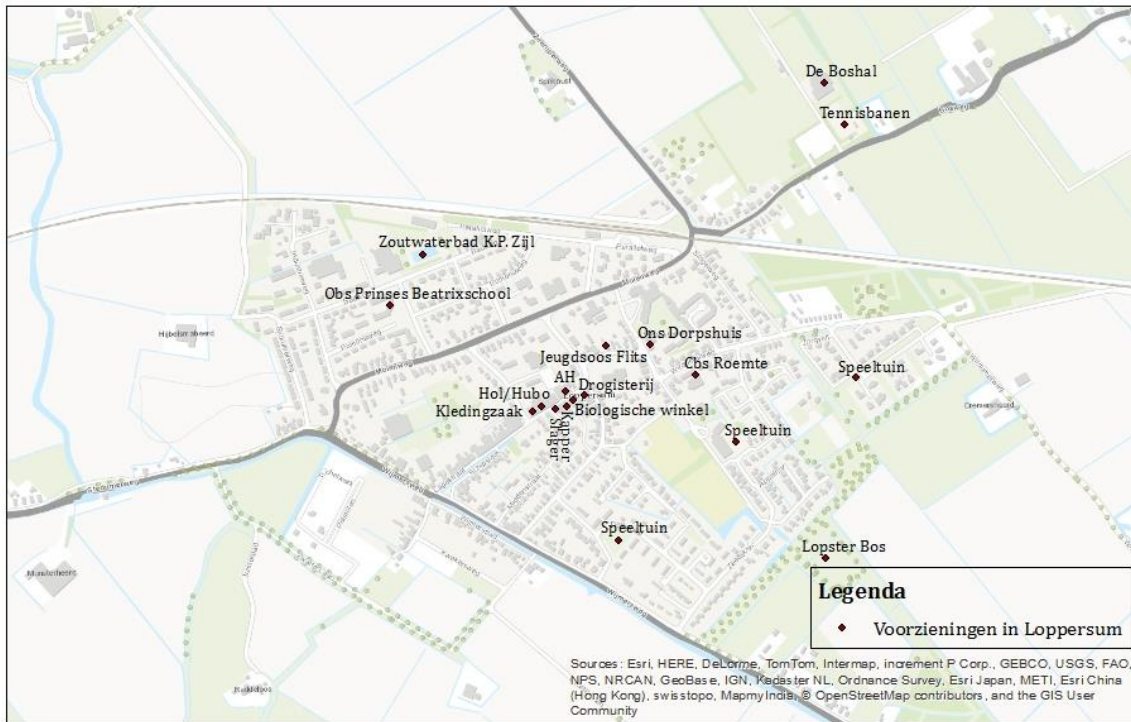
Loppersum heeft een klein bos, het Lopster Bos geheten. Dit bos bestaat vooral uit bomen, er zijn geen speelplekken te vinden. Vlakbij de Prinses Beatrixschool bevindt zich sinds kort een skatebaan. De speelplekken liggen verspreid door het dorp. De grootste speelplek is te vinden bij een van de woonzorgcentra van het dorp. Deze is ook pas geleden opgeknapt. In deze speeltuin kunnen kinderen gebruik maken van een glijbaan of schommel, maar daarnaast is er ook ruimte waar ze vrij kunnen spelen. Verder ligt er nog een speelplek aan de oostkant van het dorp en een aan de zuidkant van het dorp. Het schoolplein van de Prinses Beatrixschool wordt ook na schooltijd gebruikt mede doordat er een basketbalstandaard te vinden is.

Er werd gekeken of er 'ogen op straat' aanwezig waren. Deze 'ogen op straat' werden gebaseerd op de positie van de woningen ten opzichte van de speelplekken. Waren het de voor of de achterdeuren die uitkeken op de speelplekken. De meeste voordeuren keken in Loppersum uit op de speelplekken. Wanneer er iets zou gebeuren met een kind tijdens het spelen dan zou dit veel sneller opvallen. De 'ogen op straat' waren hier dus wel degelijk aanwezig.

Er is geen verschil in straatgebruik tussen de oudere en nieuwere delen van het dorp. Bijna overal liggen stoepen en op de enkele plekken waar geen stoepen zijn is het goed uitkijken. De plekken zonder stoepen zijn niet de drukste delen van het dorp, waardoor je als wandelaar weinig hinder ervaart van het delen van de weg met de automobilist en fietser. Doordat er bijna overal een scheiding is tussen wandelaar, automobilist en fietser kunnen er weinig gevaarlijke situaties ontstaan.

In Loppersum is er een mix te vinden van groene voortuinen en betegelde voortuinen. Bij de meeste huizen is een aparte parkeerplaats en wanneer deze er niet is dan is er wel een mogelijkheid om de auto langs de kant van de weg te parkeren. Hierdoor wordt er geen enkele voortuin gebruikt als parkeerplaats.

Figuur 6 (zie volgende pagina) laat de belangrijkste voorzieningen in Loppersum zien. De winkels bevinden zich dichtbij elkaar. De Boshal en de tennisbanen bevinden zich als enige aan de overkant van het spoor. Ook is op het kaartje duidelijk te zien wat de doorgaande wegen zijn door het dorp, deze zijn het meest duidelijk zichtbaar. De weg die onder aan het kaartje begint en afbuigt naar links is de Wijmersweg, de straat tussen Obs Prinses Beatrixschool en de winkels is de Molenweg.

Figuur 6 Belangrijkste voorzieningen in Loppersum

4.2 Oosterboer, Meppel

Figuur 7 Deel van de Brandemaat in Oosterboer, Meppel

Beschrijving plaats

Wonen is de primaire functie van de wijk. Doordat de wijk in verschillende fasen is opgebouwd, van 1975 tot 2000, en ook het voormalige buurtschap Oosterboer zich binnen de wijk bevindt, komen er verschillende woonmilieus voor. Dit uit zich in dat sommige delen van de wijk een meer stadskarakter hebben, terwijl andere delen een dorpskarakter hebben. De Oosterboerweg is de belangrijkste weg door de wijk. Het winkelcentrum bevindt zich midden in de wijk en is daardoor een goed oriëntatiepunt.

De woningen in het westelijk deel van de wijk zijn als eerste gebouwd, vanaf 1975. De wijk is te herkennen aan de ruimtelijke opzet van woningen, tuin en de openbare ruimte. De structuur van dit deel van de wijk is een 'spaghettiwijk'. Belangrijke kenmerken van de wijk zijn laagbouw, kronkelende paden en hofjes vormgegeven in een woonerf. Er is niet altijd een duidelijk onderscheid waarneembaar tussen openbaar en privé.

Woningen in het noordelijk en oostelijk deel zijn als laatste ontwikkeld. Deze delen zijn gebouwd als uitbreiding. Dit is gebeurd tot 2000. De architectuur is hier meer uitgesproken dan in het westelijk deel. Waar in het westelijke deel niet altijd onderscheid waar te nemen is tussen openbaar en privé is dat in het noordelijk en oostelijk deel wel het geval (Gemeente Meppel, 2011).

Er is in de wijk Oosterboer een wijkagent actief. Deze is er niet alleen voor Oosterboer maar ook voor de wijk Ezinge en het dorp Rogat. De wijkagent werkt vanuit het politiebureau in Meppel. Naast wijkagenten beschikt Meppel ook over een jeugdagent. Deze is er voor het aanpakken en voorkomen van jeugdproblematiek (Gemeente Meppel, 2015a).

Uit de veiligheidsmonitor van 2013 blijkt dat zowel het gevoel van onveiligheid, het slachtofferschap als de toename van criminaliteit in de afgelopen 12 maanden in Oosterboer lager lag dan in heel Meppel. Wat betreft de veiligheid van de inwoners in hun eigen woongebied doet Oosterboer het samen met de wijk Ezinge en het dorp Rogat het beste. De inwoners geven de veiligheid een 7,6. Dit cijfer ligt boven het gemiddelde van Meppel en Drenthe. Ook de leefbaarheid van de buurt scoort een 7,6.

Vanuit het sociale aspect gezien doet Oosterboer het gemiddeld tot heel goed. De sociale cohesie in de wijk krijgt van de inwoners een schaalscore van 6,3 op een maximum van 10, wat iets hoger is dan in heel Meppel. De schaalscore van fysieke verloedering is samen met Berggierslanden het laagste van heel Meppel, 2. Samen met Berggierslanden en het dorp Nijeveen scoort Oosterboer het laagste op de score van overlast. Voor alle drie komt de schaalscore uit op 1,5. Dit is een stuk minder dan de score van 2 voor heel Meppel en 2,5 voor het centrum van Meppel (Gemeente Meppel, 2015b). Op basis hiervan kan gezegd worden dat er in verhouding weinig fysieke verloedering en overlast in Oosterboer is en er ook een redelijk goede sfeer in de wijk hangt.

Beschrijving plaats door onderzoeker

Er bevinden zich vier basisscholen in de wijk. Cbs Anne Frankschool en obs de Oosterboerschool zitten naast elkaar, met ieder een eigen schoolplein. Beide schoolpleinen zijn van elkaar gescheiden door een hekje. De schoolpleinen zijn betegeld, al heeft de Oosterboerschool onder twee speeltoestellen een (kunst)grasmat liggen. De Tolter en cbs de Akker liggen verderop in de wijk. Ook de schoolpleinen hier zijn betegeld. Op alle schoolpleinen zijn speeltoestellen aanwezig en zelfs een zandbak.

De veiligheid rondom de scholen verschilt. De Anne Frankschool, de Oosterboerschool en de Akker zijn te bereiken met de auto. Voor de drie scholen zijn ook flink wat parkeerplaatsen. De Akker ligt in aan het einde van een woonerf dus is de kans niet heel groot dat er daar hard mag worden gereden. Er geldt een 30 kilometer zone bij de Anne Frankschool en de Oosterboerschool, maar deze houdt op nog bij de schoolgebouwen. Dit zou dus voor angstige momenten kunnen zorgen. Doordat de straat waaraan de scholen liggen, smal is zouden alle auto's zowel 's ochtends als 's middags voor drukte kunnen zorgen. De Tolter is alleen met de fiets op lopend te bereiken. Hierdoor is de kans op problemen zoals bij de andere scholen veel geringer.

In Oosterboer is een winkelcentrum. In het winkelcentrum in Oosterboer is onder andere een kapper, een bakker, The Readshop, de C1000, een dierenwinkel en een bloemenzaak te vinden.

Het wijkcentrum van Oosterboer bevindt zich naast de openbare basisschool de Oosterboerschool. Doordat de beide gebouwen op het eerste oog veel overeenkomsten hebben, leek het alsof het wijkcentrum een extra lokaal van de school was. Bij het wijkcentrum is een groen strook met een aantal speeltoestellen.

De grootste groen strook in de wijk heet het Ringpark. Er zijn niet veel speeltoestellen te vinden, de meesten vinden zich in het verste gelegen deel. Sommige speeltoestellen staan op een tegelondergrond. Er bevindt zich ook een skatebaan in het park. Naast de voor kinderen ontworpen speelplekken is er in het park ook nog genoeg ruimte om eigen speelplekken te creëren. Er bevinden zich bosjes en ook is er een pontje over het water.

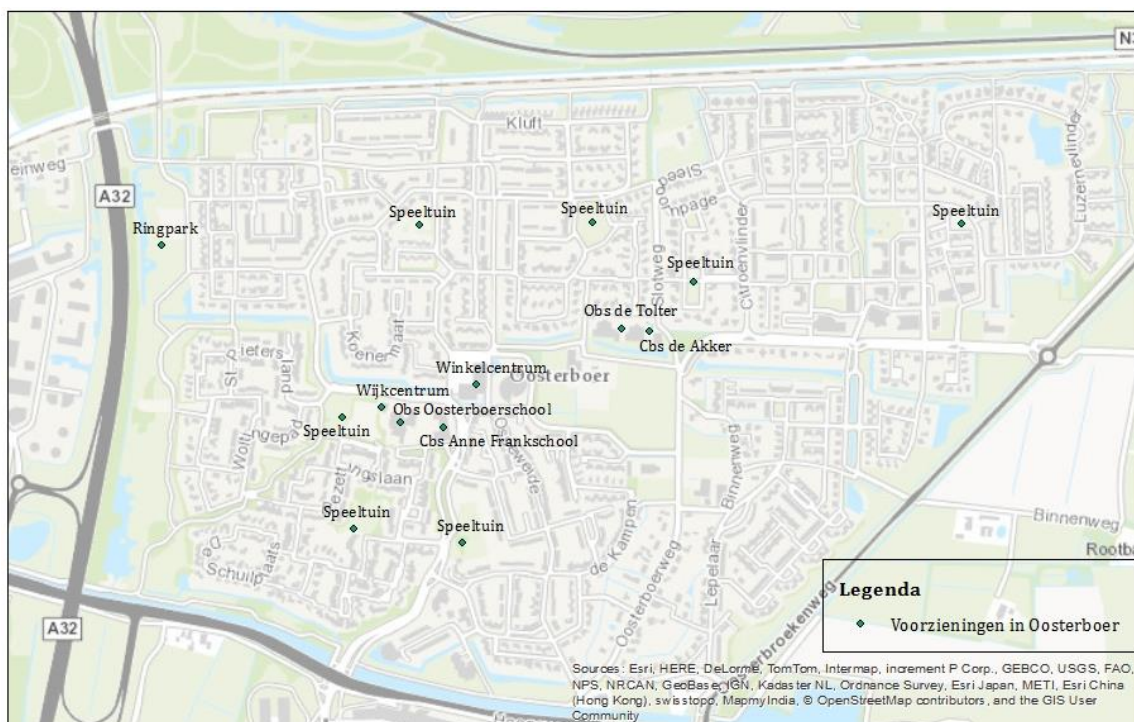
In het oudste deel van Oosterboer zijn er in verhouding veel speelplekken te vinden. Om de twee straten is wel een kleine speelplek te vinden met een glijbaan of klimrek. Daarnaast worden ook de speelpleinen van de beide basisscholen daar gebruikt als speelplek. In de middagpauze en na schooltijd komen heel veel kinderen naar het schoolplein toe om daar te spelen. In de nieuwere delen van de wijk zijn minder speelplekken te vinden. Daar heeft het schoolplein van obs de Tolter ook de functie van buurtspeelplek. Ook hier zijn zowel in de middagpauze als na schooltijd veel kinderen te vinden.

Vervolgens werd er gekeken of er 'ogen op straat' aanwezig waren. Deze 'ogen op straat' werden afgeleid aan de stand van de bebouwing ten opzichte van de speelplekken. Of het de voor- of achterdeuren waren die uitkeken op de speelplekken. In Oosterboer viel op dat het meestal de achterdeuren waren. Hierdoor zou het mensen die thuis zijn minder snel opvallen als er iets gebeurd met een kind op een van de speelplekken. Het hebben van 'ogen op straat' is hier dus een stuk lastiger.

Er is een verschil in straatgebruik tussen het oudste deel en de nieuwere delen. In het oudste deel moeten wandelaars, fietsers en automobilisten de straat delen. In de nieuwere delen is dit soms het geval, maar vaak zijn er stoepen aanwezig. Hierdoor delen alleen de fietsers en automobilisten nog de straat en kan de wandelaar gebruik maken van de stoepen. Op plekken waar wandelaars, fietsers en automobilisten de straat delen kunnen gevaarlijke situaties ontstaan.

In Oosterboer waren weinig groene voortuinen. De meeste voortuinen waren voorzien van tegels, of dienden als parkeerplaats voor de auto.

Figuur 8 (zie volgende pagina) toont de belangrijkste voorzieningen in Oosterboer, Meppel. De scholen zijn per twee gegroepeerd, de openbare en de christelijke basisscholen zijn naast elkaar te vinden. Wat opvalt, is dat er in het zuidoostelijk deel van de wijk en in het voormalige buurtschap Oosterboer geen voorzieningen te vinden zijn. Een mogelijke reden hiervoor kan zijn dat het als een van de laatste delen van de wijk ontwikkeld is en er vanuit werd gegaan dat de bewoners gebruik zouden gaan maken van de voorzieningen die zich meer midden in de wijk bevinden.

Figuur 8 Belangrijkste voorzieningen in Oosterboer, Meppel

Tabel 4 toont een vergelijking tussen de belangrijkste ruimtelijke kenmerken in Loppersum en Oosterboer, Meppel. Er is gebruik gemaakt van de informatie verkregen uit niet-wetenschappelijke literatuur over beide plaatsen en de bevindingen van de onderzoeker na het doen van veldwerk in beide plaatsen.

Bij de helft van de kenmerken is een overeenkomst waargenomen. Dit betreffen de kenmerken *primaire functie*, *type speelplekken* en *verkeersveiligheid*. De andere kenmerken vertonen een verschil. Bij de *sociale veiligheid* moet wel een kanttekening worden gemaakt dat er geen specifieke informatie over het onderwerp beschikbaar was voor Loppersum.

Tabel 4 Vergelijking tussen belangrijkste ruimtelijke kenmerken in beide plaatsen

Ruimtelijke kenmerken	Loppersum	Oosterboer, Meppel
<i>Primaire functie</i>	Wonen	Wonen
<i>Type speelplekken</i>	Speeltuinen, Lopster Bos	Speeltuinen, Ringpark
<i>Sociale veiligheid</i>	Geen specifieke informatie van het dorp beschikbaar	Gemiddeld tot heel goed
<i>Verkeersveiligheid</i>	Kan beter rondom de scholen	Kan beter rondom de scholen
<i>Straatgebruik</i>	(Bijna) overal scheiding stoep en straat	Oudste deel: straat gedeeld door alle verkeersdeelnemers, Nieuwere deel: (bijna) overal scheiding stoep en straat
<i>Nabijheid voorzieningen</i>	Meeste voorzieningen binnen het dorp	Sommige voorzieningen buiten de wijk

5. Resultaten

In dit hoofdstuk zullen de resultaten worden beschreven op basis van de interviews met de leerkrachten en ouders en de placemats met de kinderen.

5.1 Interviews

Loppersum

In Loppersum zijn er interviews gedaan met een leerkracht van obs Prinses Beatrixschool en twee ouders. De leerkracht staat voor de groep 5/6. Beide ouders die geïnterviewd zijn hebben een of meerdere kinderen in groep 5/6 zitten. De kinderen van de geïnterviewde ouders hebben allemaal verschillende leeftijden, hierdoor kwamen verschillen tussen hen ook duidelijk naar voren.

Oosterboer, Meppel

De interviews in de wijk Oosterboer zijn afgenomen bij een leerkracht van obs Oosterboerschool en twee ouders. De leerkracht geeft les aan groep 5. De geïnterviewde ouders hebben een of meerdere kinderen in groep 5 of in groep 6/7 zitten. Doordat de kinderen van de geïnterviewde ouders verschillende leeftijden hebben, komen eventuele verschillen ook goed naar voren.

De twee interviews met de leerkrachten en een interview met een ouder zijn afgenomen op school. De interviews met de andere drie ouders hebben plaatsgevonden bij de ouder thuis. Dit is uiteraard in goed overleg gegaan en een eigen keuze van de ouder. Alle zes interviews zijn in een rustige omgeving afgenomen, zodat niemand het interview kon verstoren en ook om het aantal omgevingsgeluiden zo gering mogelijk te houden.

Tabel 5 Fragmenten uit interviews met leerkrachten/ouders in beide plaatsen¹

Deductieve codes	Uitleg	Fragment uit Loppersum	Fragment uit Oosterboer, Meppel
Actieradius van kinderen	<i>Een traject door de tijd en ruimte dat een kind kan afleggen</i>	“Ze mogen nu gaan waar ze zelf heen willen. Dus in het dorp maar ook zelfs buiten het dorp.” “Ze mogen eigenlijk overal komen alleen de jongste nog niet. Die wordt nog of door ons gebracht of opgehaald of door een van de twee anderen.”	“Maar dat stuk hier binnen de Brandemaat en het Ringpark aan de andere kant daar mogen ze in principe vrij uit rondzwerven als ze dat willen.”
Zelfstandige mobiliteit	<i>De vrijheid van kinderen om zich door de eigen wijk of stad te bewegen zonder toezicht van ouders</i>	“De kinderen van groep 6 komen zelfstandig op school. De jongere kinderen van groep 5 nou ja sommige wel, sommige niet.” (leerkracht) “Maar met name de jongste, die gaat ook veel	“Toen de middelste negen werd in januari zei hij: mama mag ik nu ook alleen naar school fietsen?” “Hij mag alleen naar school en hier ook rondhangen op het schoolplein.”

¹ Citaten zijn in principe van ouders tenzij anders vermeld

		naar het voetbalveld om te voetballen daar. Die gaat eigenlijk overal alleen heen op de fiets.”	
Geslacht	<i>Jongen of meisje</i>	“Het heeft meer te maken met het karakter of de leeftijd van het kind of ik hem/haar alleen ergens heen laat gaan.”	“Mijn zoons mogen niet naar meer of verdere plekken dan mijn dochter.”
Bezorgdheid ouders	<i>Ouders willen kind beschermen tegen de buitenwereld</i>	<p>“In principe bij onze jongste dochter sta ik gewoon om 3 uur bij school, dat als er dan speelafspraken zijn dat ik dan direct weet waar ze zit. Waar ze is of dat er iemand met ons meegaat.”</p> <p>“Dus ik denk dat je dan bij de eerste ook wel wat zorgzamer bent. Bij de tweede word je makkelijker, en bij de derde al helemaal.”</p>	<p>“Maar ik zou dan niet de hele middag wegblijven. Dat is dan hooguit een uurtje en dan ben ik weer terug.”</p> <p>“Ik vind het nog wel spannend, maar je moet hem loslaten.”</p> <p>“Ja, dat vind ik weleens wat eng. Maar ik ben ook weleens te voorzichtig heb ik weleens gehoord dus.”</p>
Omvang gezinnen	<i>Verandering in grootte van gezinnen toen en nu</i>	“Als wij speelden dan was er altijd wel een oudere broer of zus die op je lette.”	“Ik mocht zowel met broertjes en zusjes als alleen naar plekken toe.”
Type speelplekken	<i>Bestaand of zelf gecreëerd, nodigen uit om te gaan spelen</i>	<p>“We hebben hier een skatebaan gekregen, er is daar in het wijkje aan de Wirdumerweg een speeltuin. Er is een speelveld bij de Fivelstraat en de Delfstraat maar daar staat niet echt veel meer. En de speeltuin bij de Assieshof is helemaal opgeknapt. Dus het is wel uitgebreid.”</p> <p>“Het aantal dat eigenlijk aangelegd is, is ook vrij nieuw. Daar is over nagedacht”.</p> <p>“Er zijn ook plekken waar ze hutten bouwen en ze over een sloot heen springen. Daar word wel anders gespeeld ook. Wat meer met fantasie”.</p>	<p>“Als ze de ruimte hebben waar ze kunnen scharrelen en dingen kunnen ontdekken.”</p> <p>“De speelplekken, ja die zijn hier wel wat karig.”</p> <p>“Nou ja in dat Ringpark zo langs de wijk daar zijn een heleboel speelplekken maar daar is ook ruimte om gewoon zelf wat te klooien, met bomen en bosjes en water. En daar worden ook wel hutten gebouwd.”</p>
Veiligheid plaats	<i>Sociale veiligheid,</i>	“Ik merk nog weleens dat	“Nee, maar ja, ik voel me

	<i>verkeersveiligheid</i>	mijn kinderen wat klagen over de jeugd die bij de Albert Heijn hangt. Ja, het voelt voor hen niet prettig. Dat is het enige. Maar voor de rest gaan ze heel vrij rond hier in het dorp.”	hier wel veilig.” “Ik denk dat ze alle drie het veilige gevoel wel hebben hier.”
Ruimtelijke structuur	<i>Ruimtelijk structuur en de omvang van de plaats</i>	“Het is dorps, het is gemeedelijker.” “De voorzieningen zijn hier allemaal op fiets of loopafstand.” “Ik laat makkelijker mijn kind in een dorp los dan dat is het in een stad zou doen met al die drukke wegen.”	“Het is door de lay-out van de wijk soms wel een beetje ingewikkeld om te bedenken waar je bent.” “De wijk is echt ontwikkeld en ontstaan als een groeiwijk met altijd veel kinderen en daar is ook goed rekening mee gehouden.” “Ik denk wel dat deze wijk daarvoor geschikt is om ze vrij te laten.” (leerkracht)
Nabijheid voorzieningen in relatie tot mobiliteit van kinderen	<i>Afstand tot de belangrijkste plekken, sociale contacten die daar kunnen ontstaan</i>	“Ik denk dat alle voorzieningen gemakkelijk toegankelijk zijn, omdat ze in rustige straten staan. Zoals de Hogestraat, daar mag je maar vanuit een kant inrijden.” (leerkracht) “Bij de voorzieningen denk ik al snel aan een sporthal, een sportveld, een speelplaats en het zwembad. Dat is allemaal goed toegankelijk.”	“Bij de achterkant komen niet veel auto’s, dat is een veilige weg. Maar aan de andere kant komen veel auto’s want daar is de grote parkeerplaats.” “Ik denk dat afstand wel heel belangrijk daarin is.” (leerkracht) “De voetbalvelden zijn de ontmoetingsplekken waar veel mensen dan samen komen.”

5.1.1 Loppersum

Actieradius

De kinderen van beide ouders mogen zich alleen door het gehele dorp begeven. Bij een van de ouders wordt het jongste kind nog wel opgehaald of gebracht, maar dit heeft te maken met de leeftijd. Wanneer het kind ouder wordt zou ook zij alleen door het dorp mogen gaan. Geen van de genoemde ‘constraints’ van Hägerstrand (1970 in Pred, 1977) speelt hier een duidelijke rol, de redenen voor de beperkte actieradius is hier dus iets anders.

Zelfstandige mobiliteit

Volgens de leerkracht van groep 5/6 is er een duidelijk onderscheid te zien in de zelfstandige mobiliteit van de kinderen in de klas. “De jongste kinderen in de klas hebben net de leeftijd dat ze onder begeleiding gaan. De oudste mogen al meer zelfstandig gaan”. Bij een van de ouders is het alleen het jongste kind, ze is net 7, die nog nergens alleen mag komen. “Vanaf groep 5 mag ze ook al wat meer zelf”. Leeftijd speelt hier een belangrijkste rol zoals ook gesteld werd door Fyhri & Hjorthol (2009). Daarnaast speelt ook het feit mee dat nog niet alle verkeersregels duidelijk zijn. “De lastige overgang achterlangs naar de tandarts mogen de oudste en middelste zelfstandig doen maar die kan de jongste nog niet overzien”. Wanneer ouders vertelde over hun eigen zelfstandige mobiliteit toen zij de leeftijd hadden van 8 tot en met 10 jaar bleek dat er weinig verschil zit. Het gaat hier dus niet op dat de zelfstandige mobiliteit door de tijd heen verminderd is zoals wel werd gesteld door Meire & Vleugels in 2004. Er moet hier wel rekening worden gehouden dat het aantal respondenten niet groot is dus dat dit geen algemeen beeld hoeft te vertonen.

Type speelplekken

Er zijn de afgelopen jaren een aantal speelplekken bijgekomen in het dorp. Er is onder andere een skatebaan gekomen en de grootste speeltuin is opgeknapt. Deze speelplekken zijn speciaal voor kinderen ontwikkeld. Daarnaast zijn er ook zelf gecreëerde speelplekken. Het verschil tussen deze twee speelplekken is volgens een ouder dat er bij de zelf gecreëerde speelplekken “anders wordt gespeeld, wat meer met fantasie”. Er zijn hier dus zowel ‘perceived’ als ‘used’ en ‘shaped’ affordances aanwezig, waar ook door Kytä (2002) over werd gesproken. De zelf gecreëerde plekken zorgen er daarnaast voor dat de kinderen kunnen experimenteren en vrij de wereld kunnen ontdekken. Dit is volgens Holzapfel (2000) een belangrijke voorwaarde voor het gebruik van de speelplekken door kinderen.

Veiligheid plaats

Zowel beide ouders als de kinderen voelen zich veilig in het dorp. Wel noemde een van de ouders dat hun kinderen zich ongemakkelijk voelen als ze langs de hangjeugd bij de supermarkt moeten lopen. Dit door mogelijke opmerkingen. Verder roemde beide ouders ook de goede sfeer in het dorp. “Mensen staan voor elkaar klaar en zijn bereid elkaar te helpen”. De Molenweg werd door zowel een ouder als een leerkracht als echt struikelblok gezien. “Ik kan me voorstellen dat ouders dat als hindernis zien, en misschien zelfs ook wel om hier naar school te gaan”. Door Deakin University (2006) werd gesproken over dat ouders drukke wegen als barrière zien om hun kind zelfstandig te laten lopen of fietsen. De Molenweg kan wel onder het kopje drukke wegen worden geplaatst en werd ook echt als barrière ervaren.

Ruimtelijke structuur

Loppersum is “dorps en gemoedelijk” aldus een van de ouders. De gemoedelijkheid vertaalt zich in het worden begroet door zowel bekenden als onbekenden. De andere ouder stipt aan dat veel voorzieningen op fiets en loopafstand zijn. Daardoor is een ouder eerder geneigd om het kind daar alleen naar toe te laten gaan. Ondanks dat er tijdens het ontwerpproces van het dorp het kind niet op de eerste plaats stond, zoals wel het geval was in de new town (O’Brien et al., 2000), is het dorp toch een prettige plek voor kinderen om zich alleen voort te bewegen.

Nabijheid voorzieningen in relatie tot mobiliteit van kinderen

De locatie van de voorzieningen is volgens een van de leerkrachten van belang of de kinderen er alleen mogen komen. De voorzieningen bevinden zich in rustige straten waardoor ze goed toegankelijk zijn. Dit wordt ook onderschreven door een van de ouders. Wanneer er wordt gekeken naar de plekken waar ouders elkaar ontmoeten dan blijken vooral het zwembad, de school en het voetbalveld van belang te zijn. “Je staat dan toch met elkaar langs de lijn als je zoon aan het voetballen is”. Even als in het onderzoek van Hume et al. (2005) is de school een belangrijke plek voor het ontstaan van sociale contacten.

5.1.2 Oosterboer, Meppel

Actieradius

Beide ouders gaven onafhankelijk van elkaar aan dat de actieradius van hun kinderen loopt van de Brandemaat tot aan het park aan de rand van de wijk. De Brandemaat is de doorgaande route door de wijk welke de wijk in twee stukken opdeelt. Ondanks dat beide ouders in een andere deel van Oosterboer wonen, geven zij hetzelfde gebied aan waar hun kinderen alleen mogen komen.

Zelfstandige mobiliteit

Een van de leerkrachten stipte aan dat er nog al een verschil zit in de zelfstandige mobiliteit van de kinderen op school. “Ik heb twee meiden in groep 5 en die wonen allebei in een andere wijk en die mogen alleen naar school toe fietsen”. “Maar er zijn ook kinderen die hier nog begeleid worden die dichterbij wonen. Groep 5 maar ook hoger”. Dit gegeven komt dus niet overeen met het onderzoek van Veitch et al uit 2006, de zelfstandigheid van de kinderen is hier niet afhankelijk van de leeftijd. Bij beide ouders is het zo dat vooral de jongste kinderen van 7 en 8 jaar nog naar veel plekken gebracht worden. De oudere kinderen die gaan bijna overal alleen naar toe. Voor beide ouders speelt de leeftijd even als bij Fyhri & Hjorthol (2009) een rol. Daarnaast is het gedrag van de kinderen ook een belangrijke graadmeter. Wanneer ze ouder worden en zij zich meer bewust zijn van de omgeving en de gevaren van diezelfde omgeving, dan mogen ook zij naar meer plekken alleen. Ook hier zat er weinig verschil tussen de zelfstandige mobiliteit van de ouders toen zij 8 tot en met 10 jaar oud waren en de zelfstandige mobiliteit van hun kinderen. Hier geldt dus ook niet dat de zelfstandige mobiliteit is verminderd zoals wel gesteld werd door Meire & Vleugels in 2004. Maar omdat hier het aantal respondenten ook beperkt is kan er geen algemeen beeld worden gegeven.

Type speelplekken

Volgens beide ouders kunnen de speelvoorzieningen in de wijk beter. De voorzieningen die er voor kinderen zijn, zijn te karig of ze worden slecht onderhouden. In de wijk zijn zowel ontwikkelde speelplekken als speelplekken te vinden die door kinderen zelf gecreëerd worden. Volgens een van de ouders is er ook over nagedacht dat er kinderen in deze wijk kwamen wonen toen er plannen gemaakt zijn voor de wijk, dit is te zien in “een heleboel plekken waar kinderen heel gelukkig kunnen spelen”. Er is zijn dus ‘perceived’, ‘used’ en ‘shaped’ affordances in de wijk aanwezig waar Kytta (2002) over sprak.

Veiligheid plaats

De wijk werd door beide ouders bestempeld als veilig, zowel voor henzelf als voor de kinderen. Dit kwam door de ene ouder omdat “de mensen hier toegankelijk zijn en anderen durven aan te spreken”. Wat volgens de andere meespeelt is dat “het ook een wijk is waarin iedereen elkaar

wel kent". Over de verkeersveiligheid waren de ouders minder te spreken. "Juist de plekken waar je eventjes uit je veilige zone moet, dat fietsers daar geen voorrang hebben". Ook een van de leerkrachten onderstreept dit: "en onze school staat aan die doorgaande weg en daar word wel aardig hard gereden. Ja naja dat is wel echt een stukje oppassen". De drukke straat in de wijk wordt als een barrière gezien wat maakt dat ouders extra voorzichtig zijn om hun kind alleen de weg over te laten steken, iets wat Deakin University (2006) ook schetste.

Ruimtelijke structuur

De inrichting van de wijk zorgt er volgens de ouders wel voor dat het een plek is die geschikt is om je kinderen los te laten. Want zo zeggen ze: "als je het hier niet doet, dan kan het nergens". Een van de ouders noemde wel dat "het door de lay-out van de wijk het soms wel ingewikkeld is om te bedenken waar je bent". De wijk Oosterboer is volgens een andere ouder ook "ontwikkeld en ontstaan als een groeiwijk met altijd veel kinderen en daar is ook rekening mee gehouden". Even als in de new town in de buurt van Londen (O'Brien et al., 2000) is er ook tijdens het ontwerpproces van Oosterboer nagedacht dat er kinderen in de wijk zouden komen wonen.

Nabijheid voorzieningen in relatie tot mobiliteit van kinderen

De voorzieningen bevonden zich aan de Brandemaat. Het ligt eraan via welke route je de voorzieningen bezoekt. De achterkant van het winkelcentrum is wel veilig voor de kinderen "maar aan de andere kant komen veel auto's, want daar is zo'n grote parkeerplaats". Wat een opmerkelijke uitkomst was, was dat het voetbalveld ook een belangrijke plek was voor het ontstaan van sociale contacten. "Voetbal is heel belangrijk hier in Meppel". "Het zorgt voor sociale contacten daar en bevordert wel de integratie zeg maar". Ook het schoolplein is een plek waar veel sociale contacten in de wijk ontstaan. Volgens een van de leerkrachten gaan ouders "er toch met elkaar in gesprek over bepaalde dingen". Wanneer ze hun kinderen ophalen "dan verzamelen ze zich hier toch bij elkaar in groepjes". Het winkelcentrum wordt door een van de ouders genoemd dat het "niet echt een ontmoetingsplek is, maar misschien wel voor ouderen". De ontmoetingsplek voor alle leeftijden in de wijk is het wijkcentrum, al komt de ouder er zelf niet: "ik heb die behoefte niet". School is een belangrijke plek voor het ontstaan van sociale contacten even als Hume et al. (2005) ook al werd benoemd. Een verschil is dat er ook een plek buiten de wijk belangrijk is en misschien nog wel belangrijker dan de school, het voetbalveld.

5.1.3 Vergelijking tussen Loppersum en Oosterboer, Meppel

Als er een vergelijking wordt gemaakt tussen de uitkomsten van de interviews in Loppersum en Oosterboer, Meppel dan zijn er een aantal overeenkomsten en verschillen te noemen.

Er is een overeenkomst in beide plaatsen op de factoren *zelfstandige mobiliteit, veiligheid plaats en ruimtelijke structuur*. Zowel in Loppersum als in Oosterboer, Meppel spelen leeftijd en gedrag een rol in de mate van zelfstandige mobiliteit. Zoals ook gesteld werd door Fyhri & Hjorthol (2009). Er was in beide plaatsen geen verschil in de zelfstandige mobiliteit van de ouders toen zij 8 tot en met 10 jaar waren en de zelfstandige mobiliteit van hun kinderen nu, wat in tegenstrijd is met Meire & Vleugels (2004). In dat onderzoek werd gesteld dat de zelfstandige mobiliteit door de tijd heen verminderd zou zijn. Er was in beide plaatsen een goede sociale veiligheid, maar de ouders waren het er over eens dat de verkeersveiligheid beter kon. De doorgaande weg wordt genoemd als struikelblok zowel in Loppersum als in Oosterboer, Meppel. Dit komt overeen met dat Deakin University (2006) stelde dat ouders drukke wegen als barrière

zien om hun kinderen zelfstandig te laten lopen of fietsen. De ruimtelijke structuur van de plaatsen zorgt ervoor dat de ouders hun kinderen los durven te laten.

Er zijn verschillen op de factoren *actieradius*, *type speelplekken* en *nabijheid voorzieningen in relatie tot mobiliteit van kinderen*. De actieradius van de kinderen in Loppersum is het hele dorp, terwijl dit in Oosterboer, Meppel de helft van de wijk is. In beide plaatsen zijn zowel ontwikkelde als zelf gecreëerde speelplekken aanwezig. De 'perceived', 'used' en 'shaped' affordances waar Kytä (2002) over sprak zijn aanwezig. Een verschil is er in de hoeveelheid en het onderhoud van de speelplekken. Waar er in Loppersum genoeg speelplekken te vinden zijn en de ouders niets te zeggen hadden over het onderhoud, werden de speelplekken als te weinig en slecht onderhouden gezien door de ouders in Oosterboer, Meppel. De voorzieningen zijn in Loppersum goed toegankelijk voor de kinderen. In Oosterboer, Meppel is het winkelcentrum lastiger te bereiken voor de kinderen vanwege de grote parkeerplaats aan de voorkant. Als gevolg van dat het winkelcentrum lastiger te bereiken is zou het mogelijk kunnen zijn dat ze daar ook minder vaak alleen naar toe mogen gaan. De uitkomst in Oosterboer, Meppel is tegengesteld aan het onderzoek van Veitch et al. (2008) waar de winkels in de buurt juist werden genoemd als één van de plekken waar de kinderen het vaakst alleen naar toe mochten. De school werd in beide plaatsen gezien als een belangrijke ontmoetingsplek, alleen was het voetbalveld volgens de ouders in Oosterboer, Meppel nog belangrijker.

5.2 Placemats

Loppersum

In Loppersum is het onderzoek uitgevoerd op obs Prinses Beatrixschool. Op deze school wordt er gewerkt met combinatieklassen, daardoor hebben de kinderen van groep 5 en 6 de placemats ingevuld. Het kostte in Loppersum iets meer tijd om de kinderen goed uit te leggen wat de bedoeling was, maar mede door de goede hulp van de leerkracht wisten de kinderen uiteindelijk wat de bedoeling was.

Oosterboer, Meppel

In de wijk Oosterboer in Meppel is het onderzoek uitgevoerd op obs Oosterboerschool. Doordat er op deze school sprake is van combinatieklassen, hebben kinderen uit de groepen 5, 6 en 7 de placemats ingevuld. Obs Oosterboerschool is een daltonschool, de kinderen op deze school hebben ervaring met het concept placemats. Dit zorgde ervoor dat de kinderen snel begrepen wat er van hun werd gevraagd.

Algemeen beeld placemats

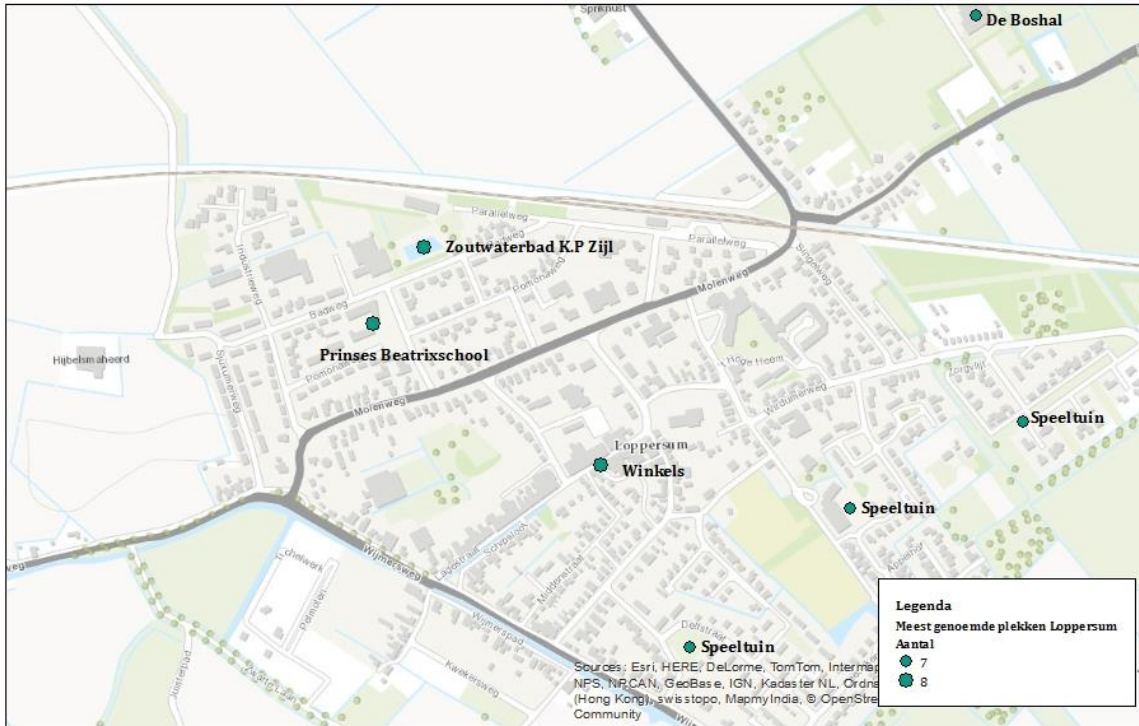
Tabel 6 Algemeen beeld bezochte plekken door kinderen in beide plaatsen

Begrip	Uitleg	Meest voorkomende antwoorden uit Loppersum	Meest voorkomende antwoorden uit Oosterboer, Meppel
Alleen	<i>Waar mag je komen zonder ouders, vriendjes en vriendinnetjes of broertjes en zusjes</i>	Zwembad, school, winkels, de Boshal en naar de speeltuin	School, het winkelcentrum, naar het schoolplein, naar de speeltuin en naar het Ringpark
Met volwassene	<i>Waar mag je komen met een volwassene</i>	Naar familie, vakantie, Appingedam, dierentuin en bioscoop	Naar vrienden en familie, naar sporten, naar de stad, op vakantie en naar het zwembad

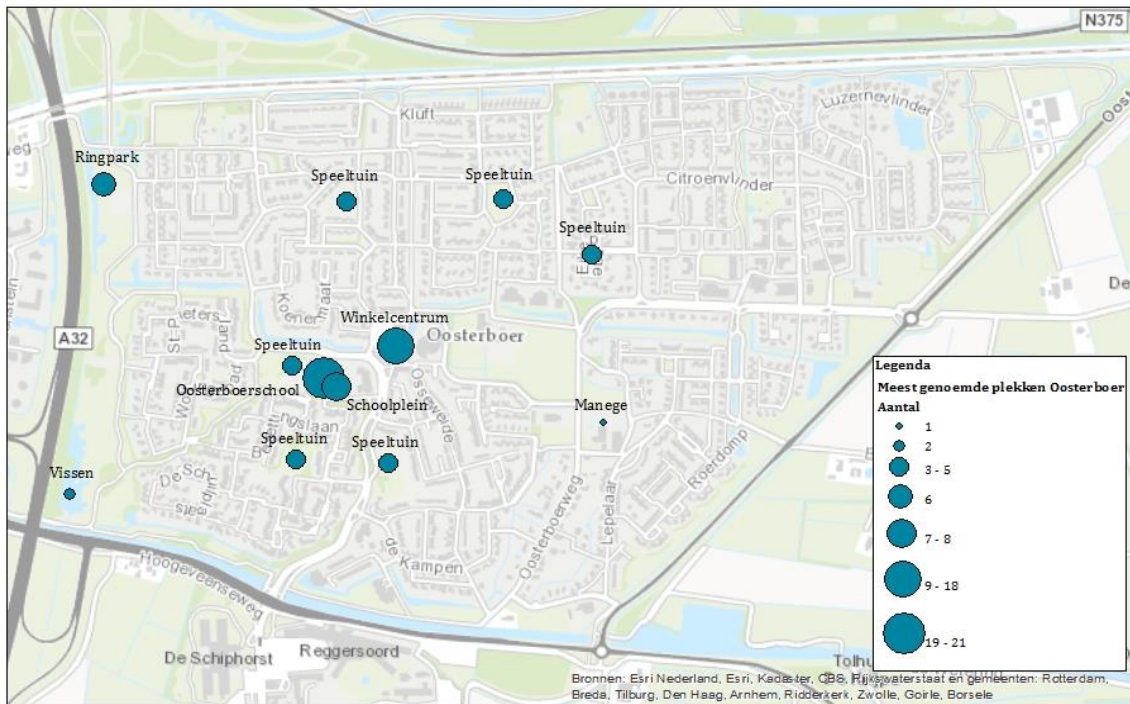
Tabel 6 laat de plekken zien waar de kinderen in Loppersum en Oosterboer, Meppel het meeste alleen en met een volwassene mogen komen. Alle plekken waar de kinderen in Loppersum en Oosterboer, Meppel alleen naar toe mogen zijn in het dorp of de wijk te vinden. Met volwassene wordt door de beide groepen een grotere afstand afgelegd. De kinderen in Oosterboer, Meppel gaan met volwassene ook naar plekken in Meppel zelf, zoals naar het zwembad, naar sporten en naar de stad. Daar waar voetbal als heel belangrijk voor Oosterboer werd ervaren door de ouders, werd voetbal zelf door de kinderen een stuk minder genoemd. Vaker werd sporten als algemene term genoemd.

Als er een vergelijking gemaakt wordt tussen Loppersum en Oosterboer, Meppel dan blijkt dat in beide plaatsen kinderen vaak alleen naar school en naar de speeltuin mogen. Familie wordt door alle kinderen genoemd als plek waar ze vaak met een volwassene naar toe gaan.

In figuur 9 en 10 (zie volgende pagina) worden de meest bezochte plekken waar de kinderen alleen mogen komen op een GIS-kaart getoond. Wat opvalt, is dat er meer verscheidenheid is in de aantal keren dat de plekken alleen mogen worden bezocht in Oosterboer, Meppel dan in Loppersum. In Loppersum liggen de aantallen dichtbij elkaar.

Figuur 9 Meest genoemde plekken 8 tot en met 10 jarigen in Loppersum

Figuur 10 Meest genoemde plekken 8 tot en met 10 jarigen in Oosterboer, Meppel

Per groep

Groep 5

Tabel 7 Bezochte plekken door kinderen van groep 5 in beide plaatsen

Begrip	Uitleg	Meest voorkomende antwoorden uit Loppersum	Meest voorkomende antwoorden uit Oosterboer, Meppel
Alleen	<i>Waar mag je komen zonder ouders, vriendjes en vriendinnetjes of broertjes en zusjes</i>	Vrienden en vriendinnen, school, winkels, Lopster bos en Heel Loppersum	Vrienden en familie, supermarkt, school, speeltuin en het schoolplein
Met volwassene	<i>Waar mag je komen met een volwassene</i>	Familie, vakantie, bioscoop, Amsterdam en dierentuin	Vrienden en familie, naar sporten, naar het zwembad, vakantie en naar de stad

Tabel 7 toont de bezochte plekken door kinderen van groep 5. De plekken waar de kinderen in Loppersum en in Oosterboer, Meppel alleen naar toe mogen bevinden zich allemaal in binnen het dorp of de wijk. Met volwassene worden plekken bezocht welke zich buiten Loppersum of buiten Oosterboer bevinden. Het zwembad en het sporten wat door de kinderen in Oosterboer, Meppel wordt genoemd is nog binnen Meppel zelf.

Groep 6/(7)

Tabel 8 Bezochte plekken door kinderen van groep 6/(7) in beide plaatsen

Begrip	Uitleg	Meest voorkomende antwoorden uit Loppersum	Meest voorkomende antwoorden uit Oosterboer, Meppel
Alleen	<i>Waar mag je komen zonder ouders, vriendjes en vriendinnetjes of broertjes en zusjes</i>	Zwembad, speeltuin, de Boshal, winkels en school	Naar school, naar vrienden en familie, naar de supermarkt, naar het schoolplein, en naar het zwembad
Met volwassene	<i>Waar mag je komen met een volwassene</i>	Appingedam, dierentuin, Groningen, familie en vakantie	Naar de stad, naar sporten, naar familie en familie, op vakantie en naar de bioscoop

De bezochte plekken door kinderen van groep 6/(7) zijn te vinden in tabel 8. Net als bij groep 5 bevinden de meeste plekken waar kinderen alleen naar toe mogen zich binnen het dorp of de wijk. De plekken waar kinderen met een volwassene naar toe mogen bevinden zich allemaal buiten het dorp of de wijk. Ook hier geldt dat het sporten van de kinderen in Oosterboer, Meppel binnen Meppel zelf is.

Wanneer er een vergelijking wordt gemaakt tussen groep 5 en groep 6/(7) dan valt op dat alle kinderen in groep 5 en groep 6/(7) in zowel Loppersum als Oosterboer, Meppel alleen naar school mogen. Er zit geen verschil tussen de kinderen van groep 5 en groep 6 in Loppersum wat betreft de plekken waar ze alleen heen mogen, deze zijn allemaal in Loppersum. In Oosterboer, Meppel is er wel een verschil te zien. De kinderen van groep 6/7 mogen daar alleen naar het zwembad, welke zich buiten de wijk bevindt, terwijl de kinderen van groep 5 daar komen met

een volwassene. Daarnaast is het schoolplein een belangrijke plek voor de kinderen van groep 6/7, bij groep 5 wordt deze helemaal niet genoemd. Voetbal werd alleen door de kinderen uit groep 6/7 genoemd als plek waar ze naar toe mochten, zowel alleen als met een volwassene.

Wanneer Loppersum en Oosterboer, Meppel met elkaar worden vergeleken dan valt op dat de school in Oosterboer, Meppel het meeste wordt genoemd als plek waar de kinderen uit groep 5 en groep 6/7 alleen naar toe mogen. In Loppersum zijn vrienden en vriendinnen het belangrijkste voor groep 5 en het zwembad voor groep 6.

Op geslacht

Jongens

Tabel 9 Bezochte plekken door jongens in beide plaatsen

Begrip	Uitleg	Meest voorkomende antwoorden uit Loppersum	Meest voorkomende antwoorden uit Oosterboer, Meppel
Alleen	<i>Waar mag je komen zonder ouders, vriendjes en vriendinnetjes of broertjes en zusjes</i>	Zwembad, de Boshal, Lopster bos, vrienden en vriendinnen en heel Loppersum	Naar vrienden en familie, naar school, naar de supermarkt, naar sporten, en naar de stad
Met volwassene	<i>Waar mag je komen met een volwassene</i>	Appingedam, dierentuin, vakantie, Amsterdam en Groningen	Naar vrienden en familie, op vakantie, naar sporten, naar het zwembad en naar voetbal

Meisjes

Tabel 10 Bezochte plekken door meisjes in beide plaatsen

Begrip	Uitleg	Meest voorkomende antwoorden uit Loppersum	Meest voorkomende antwoorden uit Oosterboer, Meppel
Alleen	<i>Waar mag je komen zonder ouders, vriendjes en vriendinnetjes of broertjes en zusjes</i>	Winkels, school, zwembad, Albert Heijn en de Boshal	Naar vrienden en familie, naar school, naar de supermarkt, naar het park, naar het schoolplein
Met volwassene	<i>Waar mag je komen met een volwassene</i>	Familie, vakantie, Amsterdam, Appingedam en dierentuin	Naar de stad, naar sporten, naar vrienden en familie, op vakantie en naar het zwembad

Wanneer er een onderscheid gemaakt wordt in geslacht dan valt te zien dat jongens en meisjes in Loppersum beiden alleen naar het zwembad en naar de Boshal mogen. Alle plekken waar beide geslachten alleen naar toe mogen zijn in Loppersum. Alle plekken waar de kinderen met een volwassene mogen komen zijn buiten Loppersum en daarnaast zitten er een grote overlap in de plek waar ze beiden naar toe gaan. In Oosterboer, Meppel mogen ze beiden alleen naar school, de supermarkt en naar vrienden. Bijna alle plekken waar jongens en meisjes alleen naar toe mogen bevinden zich binnen de wijk. Waar de jongens alleen naar de stad mogen gaan, mogen meisjes dit met een volwassene. Door jongens werden meer plekken buiten Meppel

genoemd waar zij met een volwassene naar toe mogen. Ook werd er door jongens alleen voetbal als plek genoemd waar zij naar toe mogen, de meisjes gebruikten de algemene term sporten.

De uitkomsten in Loppersum en Oosterboer, Meppel zijn dus in tegenspraak met onderzoek van Deakin University (2006), van Brown et al. (2008) en van Mackett et al. (2007) waar gesteld werd dat de onafhankelijke mobiliteit van jongens in alle leeftijdscategorieën groter was dan die van meisjes.

Als er een onderscheid wordt gemaakt tussen Loppersum en Oosterboer, Meppel dan valt op dat vrienden en familie als de belangrijkste bezochte plekken worden gezien door voornamelijk de jongens in Oosterboer, Meppel. Zij bezoeken vrienden en familie zowel alleen als met een volwassene, de meisjes bezoeken hen het meest alleen. In Loppersum wordt het bezoeken van vrienden en vriendinnen alleen door jongens genoemd. Een tweede punt dat opvalt is dat, zoals hierboven al beschreven, alle plekken die de jongens en meisjes in Loppersum mogen bezoeken zich binnen Loppersum bevinden. In Oosterboer, Meppel mogen de jongens ook naar de stad alleen, dit ligt een stuk buiten de wijk.

Deze uitkomst komt overeen met onderzoek wat gedaan is door Carver et al (2014) in Australië. Daaruit blijkt dat de omgeving geen rol speelt in het aantal 'licences' dat jongens en meisjes krijgen. In Loppersum en Oosterboer, Meppel is dit ook het geval er van uitgaande dat de ouders en kinderen afspraken met elkaar hebben gemaakt over waar de kinderen alleen mogen komen. Het punt in hetzelfde onderzoek dat jongens over het algemeen net iets meer 'licences' krijgen van de ouders vergeleken met de meisjes gaat niet op voor Loppersum, maar wel voor Oosterboer, Meppel.

6. Conclusie en aanbevelingen

In dit onderzoek is gekeken naar de invloed van de ruimtelijke structuur van een plaats op de actieradius van kinderen van 8 tot en met 10 jaar in het dorp Loppersum en de wijk Oosterboer in Meppel.

Uit de literatuur is naar voren gekomen dat de actieradius van kinderen wat betreft de zelfstandige mobiliteit door de tijd heen is afgenomen in Nederland en landen daaromheen (Karsten, 2005; Noyon & van der Spek, 1995; Shaw et al., 2013). De actieradius kan worden gezien als een traject door de tijd en ruimte dat een mens kan afleggen. Voor dit onderzoek was het interessant om te kijken of er eenzelfde patroon waarneembaar is in twee plaatsen in Nederland.

Er is gebruik gemaakt van literatuuronderzoek en het afnemen van interviews met ouders en leerkrachten in dit onderzoek. Met de kinderen is een placematopdracht uitgevoerd waarin zij aangaven op welke plekken zij alleen en met een volwassene mogen komen. Na het doen van literatuuronderzoek kwam een aantal kenmerken naar voren welke van invloed zijn op de actieradius van kinderen. Deze zijn *geslacht, bezorgdheid ouders, omvang gezinnen, gestructureerde vrijetijdsbesteding, toename in autogebruik, type speelplekken, sociale veiligheid, verkeersveiligheid, ruimtelijke structuur en nabijheid voorzieningen*. Deze kenmerken kunnen worden opgesplitst in ruimtelijke en niet ruimtelijke kenmerken. De leidende factoren in dit onderzoek waren de ruimtelijke kenmerken *type speelplekken, sociale veiligheid, verkeersveiligheid, ruimtelijke structuur en nabijheid voorzieningen*.

Uit de interviews met de ouders bleek dat de kenmerken *type speelplekken* en *nabijheid voorzieningen* de grootste rol speelden in de beïnvloeding van de actieradius van de kinderen. In Loppersum zijn er speelplekken bijgekomen en is een bestaande speelplek opgeknapt. In Oosterboer, Meppel is het aantal speelplekken gering en ook het onderhoud kan beter. Door Kytä (2002) wordt er gesproken over verschillende affordances. De 'used affordances' gaan over het gebruiken van de beschikbare plekken door kinderen. Wanneer het onderhoud aan de speelplekken te wensen over laat, dan kan dit er mogelijk toe leiden dat kinderen niet alle beschikbare plekken meer gebruiken.

Waar de voorzieningen zich in Loppersum in rustige straten bevinden die ook voor kinderen goed toegankelijk zijn, is vooral het winkelcentrum in Oosterboer, Meppel minder goed voor kinderen toegankelijk. Dit komt doordat er zich een grote parkeerplaats bevindt aan de voorkant. Winkels in de buurt werden door Veitch et al. (2008) genoemd als een van de plekken waar kinderen het vaakst alleen naar toe mogen, maar wanneer deze winkels echter minder goed toegankelijk zijn dan zouden ouders hun kinderen daar mogelijk ook minder snel alleen naar toe laten gaan.

Na de placematopdracht met de kinderen kwam als algemeen beeld naar voren dat de meeste bezochte plekken waar kinderen alleen naar toe mogen zich binnen het dorp of de wijk bevinden. De kinderen hebben in beide plaatsen dus evenveel vrijheid wat betreft waar ze heen mogen gaan. Naast een algemeen beeld is er ook gekeken naar de antwoorden per groep en op geslacht. Daar waren wel verschillen zichtbaar. De kinderen van groep 5 en 6 in Loppersum mogen allemaal naar dezelfde plekken binnen het dorp. In Oosterboer, Meppel mogen de kinderen van groep 6/7 alleen naar het zwembad dat buiten de wijk ligt, kinderen van groep 5

komen daar met een volwassene. Alle plekken waar jongens en meisjes in Loppersum alleen naar toe mogen gaan bevinden zich in Loppersum. In Oosterboer, Meppel mogen de jongens alleen naar de stad waar de meisjes dit slechts met een volwassene mogen. Als er wordt ingezoomd blijkt dat er toch, zij het minieme, verschillen bestaan tussen de beide plaatsen.

In de literatuur werd er door Deakin University (2006), Brown et al. (2008) en Mackett et al. (2007) gesteld dat de onafhankelijke mobiliteit van jongens in alle leeftijdscategorieën groter was dan die van meisjes. Een duidelijk verschil in onafhankelijke mobiliteit van beide geslachten werd in dit onderzoek niet gevonden. Geslacht lijkt de actieradius van kinderen dus niet of nauwelijks te beïnvloeden.

Alles overziend kan gezegd worden dat er een invloed is van de ruimtelijke structuur, via *type speelplekken* en *nabijheid voorzieningen*, op de actieradius van kinderen van 8 tot en met 10 jaar in Loppersum en Oosterboer, Meppel. Dit zijn slechts twee van de ruimtelijke kenmerken, de invloed van de ruimtelijke structuur is niet erg groot. Er zijn mogelijk dus andere factoren die de mobiliteit van kinderen beïnvloeden, welke in dit onderzoek niet specifiek zijn onderzocht. Er zou dan kunnen worden gedacht aan leefstijl, de leeftijd van de kinderen of het karakter van de kinderen. Deze factoren werden door de ouders wel zijdelings genoemd, maar waren niet de leidende factoren in dit onderzoek.

6.1 Aanbevelingen

Na het doen van dit onderzoek wordt er voor beide plaatsen een aanbeveling gedaan. Ten eerste aan de gemeente Meppel. Na gesprekken met ouders is er naar voren gekomen dat er op het gebied van verkeersveiligheid en het aantal speelplekken nog een paar stappen gezet kunnen worden. Bij de oversteek richting de supermarkt bij de Brandemaat zouden fietsers voorrang moeten krijgen of er zouden stoplichten moeten worden geplaatst om hun veiligheid te vergroten. Het aantal speelplekken wordt door de ouders ervaren als te weinig en ook zou er meer gedaan kunnen worden aan het onderhoud.

Ten tweede aan Loppersum. Zowel de leerkracht als een ouder gaven tijdens het interview aan dat de Molenweg als struikelblok wordt gezien. Ondanks dat de Molenweg kortgeleden is aangepakt en er een 30 kilometer zone van is gemaakt. Maar juist aan de 30 kilometer houdt niet elke automobilist of vrachtwagenchauffeur zich. De gemeente zou hier nog strenger op moeten controleren, zodat elke ouder zijn of haar kind zich met een gerust hart over de Molenweg laat gaan.

Als planoloog dient men rekening te houden met vele factoren wanneer er beslissingen moeten worden gemaakt. De gezondheid van de bewoners, en dus ook de kinderen speelt hierin nauwelijks een rol. Een aanbeveling voor ruimtelijk beleid is om als planoloog tijdens het ontwerpproces meer rekening te houden met kinderen die in een stad, dorp of wijk komen wonen. Er kan bijvoorbeeld worden gezorgd voor een veilige route van huis naar school en terug of voor speelplekken die kinderen uitdagen. Hierdoor kunnen meer kinderen worden gestimuleerd om lopend of fietsend naar school te komen. Doordat de omgeving meer kindvriendelijk wordt, zullen ouders mogelijk ook sneller geneigd zijn om hun kinderen los te laten. De afgenomen zelfstandige mobiliteit van kinderen zou mede daardoor dus weer kunnen toenemen. *Meer oog voor het kind in de omgeving, zorgt voor meer oog van het kind op de omgeving!*

6.2 Reflectie

Verloop van het onderzoek

Er is een aantal punten van aandacht bij het beschouwen van de uitkomsten van het onderzoek.

Ten eerste is het onderzoek in een kort tijdsbestek uitgevoerd, waardoor het aantal respondenten minder groot is dan wanneer er meer tijd zou zijn geweest. Het aantal interviews is hierdoor ook beperkt. Het doen van interviews werd als prettig ervaren. Om er voor te zorgen dat er ook met een beperkt aantal interviews toch de goede informatie werd verzameld werden er zo min mogelijk sturende vragen gesteld. Dit is redelijk goed gegaan. Bij de uitwerking bleek dat sommige vragen toch niet helemaal goed waren beantwoord. Dit had voorkomen kunnen worden wanneer de interviewer tussentijds kritischer naar de antwoorden had gekeken.

Ten tweede is het onderzoek anders verlopen dan gepland. Het oorspronkelijke idee was om het onderzoek te verrichten in twee stadswijken in twee middelgrote steden. De twee gekozen stadswijken zouden een verschillende ruimtelijke structuur hebben, zodat de invloed van de ruimtelijke structuur goed zou kunnen worden onderzocht. De eerste stadswijk waar een school enthousiast was, was in Oosterboer in Meppel. Alle stadswijken die qua omvang en percentage kinderen het meest overeenkwamen met Oosterboer, Meppel werden genoteerd. Vervolgens is er contact gezocht met de basisscholen aldaar, maar zonder succes. Ofwel er volgde gelijk een afwijzing, ofwel er werd om meer informatie gevraagd. De scholen die meer informatie toegestuurd kregen reageerden vervolgens niet meer. Na bijna 20 scholen te hebben benaderd zonder succes was uiteindelijk Obs Prinses Beatrixschool in Loppersum was gelijk enthousiast, zodat er in dit onderzoek een vergelijking tussen twee scholen mogelijk was. Dit werd een vergelijking tussen een plattelandsdorp en een stadswijk.

Kwaliteit van het onderzoek

De kwaliteit van het onderzoek kon worden bevorderd door gebruik te maken van de elementen betrouwbaarheid en validiteit, welke in de methode werden benoemd.

Betrouwbaarheid

Bij het opzetten en uitvoeren van dit onderzoek is in gedachte gehouden dat een andere onderzoeker met eenzelfde onderzoeksvraag tot vergelijkbare uitkomsten moet kunnen komen. Doordat er in dit onderzoek echter voor gekozen is om interviews door één persoon af te nemen bestaat er wel een kans dat wanneer er andere mensen zouden worden geïnterviewd er ook andere antwoorden uit komen. In dit onderzoek is dus geen intersubjectiviteit gemeten, wat het onderzoek mogelijk minder betrouwbaar maakt.

Validiteit

De uitspraken in dit onderzoek kunnen als valide worden beschouwd omdat gemeten is wat de onderzoeker wilde meten en er gebruik gemaakt is van een duidelijke structuur. Allereerst is er een onderzoeksvraag opgesteld, welke ondersteund is met deelvragen. Daarna zijn de opzet en uitvoering van het onderzoek besproken. Vervolgens is er een literatuuronderzoek en een praktijkonderzoek uitgevoerd, waarna er conclusies getrokken zijn. Op basis hiervan kan dit onderzoek bijdragen aan een afspiegeling van de werkelijke situatie. Het is echter wel zo dat het aantal respondenten niet erg groot was. Daarom moet er voorzichtig worden omgesprongen met de uitkomsten. De uitkomsten geven geen algemeen beeld weer van de mening van alle ouders in Loppersum en Oosterboer, Meppel.

Kwetsbaarheid en kracht van het onderzoek

De kwetsbaarheid en tegelijkertijd ook de kracht van dit onderzoek is de placematopdracht met de kinderen. De placematopdracht kan een kwetsbaarheid zijn in die zin dat er een mogelijkheid bestaat dat een deel van de data onbruikbaar is. Dit doordat de kinderen het doel van de opdracht ofwel niet serieus nemen ofwel te letterlijk nemen. De placematopdracht kan een kracht zijn omdat er op een voor kinderen toegankelijke en begrijpelijke manier naar hun meningen en ideeën wordt gevraagd.

Wat had er achteraf anders gekund

Wanneer er achteraf teruggekeken wordt op het gehele onderzoeksproces, dan zijn er een paar punten die anders hadden gekund. Allereerst het benaderen van de scholen en respondenten, dit heeft redelijk wat tijd gekost. Wanneer zij eerder zouden zijn benaderd in het proces, dan zou dit tot minder vertraging hebben geleid. De overgang tussen het theoretische en het praktijkgedeelte zou dan sneller zijn gegaan. Ten tweede had de onderzoeker ook nog een tweede wervingsronde voor respondenten voor de interviews kunnen houden, om het aantal respondenten te kunnen verhogen. Wanneer er meer tijd voor dit onderzoek was geweest dan was dit mogelijk gemakkelijker verlopen.

Literatuurlijst

- Bennett, A. (2004). Case study methods: design, use and comparative advantages. In D. F. Sprinz & Y. Wolinsky (Red.), *Cases, Numbers, Models: International Relations Research Methods* (pp. 27-64). Ann Arbor: University of Michigan.
- Brown, B., Mackett, R., Gong Y., Kitazawa, K. & Paskins, J. (2008). Gender differences in children's pathways to independent mobility. *Children's Geographies*, 6(4), 385-401.
- Bryman, A. (2006). Integrating quantitative and qualitative research: how is it done? *Qualitative Research*, 6(1), 97-113.
- Cammen, H. van der & Klerk, L. de (2003). *Ruimtelijke ordening. Van grachtengordel tot Vinex-wijk*. Houten-Antwerpen: Unieboek | Het Spectrum.
- Carver, A., Timperio, A. & Crawford, D. (2008). Playing it safe: The influence of neighbourhood safety on children's physical activity – A review. *Health & Place*, 14(2), 217-227.
- Carver, A., Timperio, A.F. & Crawford, D. A. (2012). Young and free? A study of independent mobility among urban and rural dwelling Australian children. *Journal of Science and Medicine in Sport*, 15(6), 505-510.
- CBS Statline (2015). *Kerncijfers wijken en buurten 2009-2012*. Geraadpleegd op 2 april 2015 via <http://statline.cbs.nl/Statweb/publication/?DM=SLNL&PA=70904NED&D1=3,19,64-65,95,106&D2=301,1955&D3=l&VW=T> . Den Haag/Heerlen: Centraal Bureau voor de Statistiek.
- Cervero, R. & Kockelman, K. (1997). Travel demand and the 3Ds: density, diversity, and design. *Transportation Research*, 2(3), 199-219.
- Colloquium Verkeersplanologisch Speurwerk (1999). Nederland is af! Geraadpleegd op 25 mei 2015 via <http://www.cvs-congres.nl/cvspdfdocs/CVS1999deel1C.pdf#page=63> . Delft: Colloquium Verkeersplanologisch Speurwerk.
- Corbin, J. & Strauss, A. (2008). *Basics of qualitative research: techniques and procedures for developing grounded theory*. 3^e Editie. Londen: Sage Publications.
- Deakin University (2006). *Children's independent mobility – is it influenced by parent's perceptions of safety?* Burwood: Centre for Physical Activity and Nutrition Research.
- Foster, S., Villanueva, K., Wood, L., Christian, H. & Giles-Corti, B. (2014). The impact of parents' fear of strangers and perceptions of informal social control on children's independent mobility. *Health & Place*, 26, 60-68.
- Fotel, T. & Thomsen, T.U. (2004). The surveillance of children's mobility. *Surveillance & Society*, 1(4), 535-554.
- Fyhri, A. & Hjorthol, R. (2009). Children's independent mobility to school, friends and leisure activities. *Journal of Transport Geography*, 17(5), 377-384.

Fyhri, A., Hjorthol, R., Mackett, R. L., Nordgaard Fotel, T. & Kyttä, M. (2011). Children's active travel and independent mobility in four countries: Development, social contributing trends and measures. *Transport Policy*, 18(5), 703-710.

Gemeente Loppersum (2006). *Bestemmingsplan Loppersum*. Geraadpleegd op 7 april 2015 via http://ro-online.robeheer.nl/0024/4065E1CE-3DFF-4D69-A1A4-93A412E3D841/t_NL.IMRO.00240000loppersum-.pdf.

Gemeente Meppel (2011). *Bestemmingsplan Meppel – Oosterboer (vast te stellen)*. Geraadpleegd op 6 januari 2015 via http://www.ruimtelijkeplannen.nl/documents/NL.IMRO.0119.Oosterboer-BPC2/t_NL.IMRO.0119.Oosterboer-BPC2_index.pdf.

Gemeente Meppel (2015a). *Regio Politie Drenthe – District West*. Geraadpleegd op 1 april 2015 via http://www.meppel.nl/Inwoner/Meer/SocialeGids/overigeorganisaties/Regio_Politie_Drenthe_District_West.

Gemeente Meppel (2015b). *Uitvoeringsplan integrale veiligheid. Samenwerken aan veiligheid. Gemeente Meppel 2015 - 2016*. Meppel: Gemeente Meppel.

Gill, T. (2007). *No Fear. Growing up in a risk averse society*. 1^e Edition. London: Calouste Gulbenkain Foundation.

Gill, T. (2010). Keeping it real: why and how educators should be expanding children's horizons. In C. Tims (Red.), *Born Creative* (pp. 63-70). London: Demos.

Hartley, J. (2004). Case Study Research. In C. Cassell & G. Symon (Red.), *Essential Guide to Qualitative Methods in Organizational Research* (pp. 323-333). Londen: SAGE Publications Ltd.

Heurlin-Norinder, M. (1996). Children, Environment and Independent Mobility. In M. Gray (Red.), *Evolving Environmental Ideals – Changing Way of Life, Values and Design Practices: IAPS 14 Conference Proceedings* (pp. 314-323). Stockholm: Royal Institute of Technology.

Hillman, M. (2006). Children's Rights and Adults Wrongs. *Children's Geographies*, 4(1), 61-67.

Holzapfel, H. (2000). The outside world as a learning environment: perspectives from child-oriented town planning. *World Transport Policy & Practice*, 6(3), 5-7.

Hoogeveen, P. & Winkels, J. (2004). *Het didactisch werkvormenboek*. Assen: Van Gorcum.

Hume, C., Salmon, J. & Ball, K. (2005). Children's perceptions of their home and neighborhood environments, and their association with objectively measured physical activity: a qualitative and quantitative study. *Health Education Research*, 20(1), 1-13.

Huttenmoser, M. & Meierhofer, M. (1995). Children and their living surroundings: empirical investigations into the significance of living surroundings for the everyday life and development of children. *Children's Environments*, 12(4), 1-17.

IJzendoorn, M. H. van & Miedema, S. (1986). De kwaliteit van kwalitatief onderzoek. *Pedagogische studien*, 63, 498-505.

Jansson, M. (2008). Children's perspective on public playgrounds in two Swedish communities. *Children, Youth and Environments*, 18(2), 88-109.

Karsten, L. (2005). It all used to be better? Different generations on continuity and change in urban children's daily use of space. *Children's Geographies*, 3(3), 275-290.

Kips, E. & Schepel, S. (2009). Kinder Straat Scan. In M. Dol & E. Kips (Red.), *Childstreet 2009. Kinderen veilig, gezond en mobile op straat* (pp. 18-26). Delft: International Institute for the Urban Environment.

Kyttä, M. (1997). Children's independent mobility in urban, small town and rural environments. In R. Camstra (Red.), *Growing up in a changing urban landscape* (pp. 41-52). Assen: Royal Van Gorcum.

Kyttä, M. (2002). Affordances of children's environments in the context of cities, small towns, suburbs and rural villages in Finland and Belarus. *Journal of Environmental Psychology*, 22, 109-123.

Kyttä, M. (2004). The extent of children's independent mobility and the number of actualized affordances as criteria for child-friendly environments. *Journal of Environmental Psychology*, 24, 179-198.

LM-Classics (2011). *Ook kinderen op de fiets tijdens LM-Classic in Ertvelde*. Geraadpleegd op 28 mei 2015 via <http://lm-classics.com/2011/09/15/ook-kinderen-op-de-fiets-tijdens-lm-classic-in-ertvelde/>.

Mackett, R. L. (2001). Are we making our children car dependent? Paper written for a lecture given at Trinity College Dublin, Ireland, 17 May, 2001.

Mackett, R., Brown, B., Gong, Y., Kitazawa, K. & Paskins, J. (2007). Children's independent movement in the local environment. *Built Environment*, 33(4), 454-468.

Malssen, K.F. van (2003). *Kinderen leren fietsen*. Geraadpleegd op 28 mei 2015 via http://www.r-en-d.demon.nl/kees/f_leren.htm.

Meire, J. & Vleugels, I. (2004). Onderzoek betreffende de vervoersautonomie van kinderen. Fase 1: Literatuurstudie, over de kwalitatieve methodologie van onderzoek bij kinderen en over het onderzoek naar de mobiliteit van kinderen. Onuitgegeven rapport uitgevoerd door Onderzoekscentrum Kind & Samenleving en Langzaam Verkeer.

Mitra, R., Faulkner, G.E.J., Buliung, R.N. & Stone, M.R. (2014). Do parental perceptions of the neighbourhood environment influence children's independent mobility? Evidence from Toronto, Canada. *Urban Studies*, 51(16), 3401-3419.

Noyon, R. & Spek, M. van der (1995). Playing the game; children's freedom of movement in the streets. *Netherlands Journal of Housing and the Built Environment*, 10(4), 313-330.

O'Brien, M., Jones, D., Sloan, D. & Rustin, M. (2000). Children's independent spatial mobility in the urban public realm. *Childhood*, 7(3), 257-277.

Oel, C.J. van (2009). Independent mobility of school-aged children in Delft. Paper presented at the European Network for Housing Research, 2009, Prague Czech Republic.

PBL (2014). *Bereikbaarheid verbeeld*. PBL-publicatienummer 1343. Den Haag: PBL.

Politie (2015). *Wijkagenten. Mijn buurt: Loppersum, Nederland*. Geraadpleegd op 8 april 2015 via <https://www.politie.nl/mijn-buurt/wijkagenten/01/withuizen/n-lending.html?geoquery=Loppersum%2C+Nederland&distance=25.0>.

Pred, A. (1997). The choreography of existence: comments on Hägerstrand's geography and its usefulness. *Economic Geography*, 53(2), 207-221.

Provincie Groningen (2013). *Verkeersbesluit N996 Loppersum augustus 2013*. Geraadpleegd op 13 mei 2015 via http://www.provinciegroningen.nl/fileadmin/user_upload/Documenten/Downloads/Verkeersbesluit_N996_Loppersum_aug.pdf. Groningen: Provincie Groningen.

Rijschool Vandaag (2013). *Kinderen in auto veel gevaarlijker dan mobiel bellen*. Geraadpleegd op 28 mei 2015 via <http://www.rijschoolvandaag.nl/nieuwsarchief/kinderen-in-auto-veel-gevaarlijker-dan-mobiel-bellen/>.

SCP (2011). *Gezinsrapport 2011. Een portret van het gezinsleven in Nederland*. Den Haag: Sociaal en Cultureel Planbureau.

Seidman, I. (2013). *Interviewing as a qualitative research: a guide for researchers in education & the social science*. 4^e Editie. Teachers College Press: New York.

Shaw, B., Watson, B., Frauendienst, B., Redecker, A., Jones, T. & Hillman, M. (2013). *Children's independent mobility: a comparative study in England and Germany (1971-2010)*, London: Policy Studies Institute.

Veitch, J., Bagley, S., Ball, K. & Salmon, J. (2006). Where do children usually play? A qualitative study of parents' perceptions of influences on children's active free-play. *Health & Place*, 12(4), 383-393.

Veitch, J., Salmon, J. & Ball, K. (2008). Children's active free play in local neighborhoods: a behavioral mapping study. *Health Education Research*, 23(5), 870-879.

Villanueva, K., Giles-Corti, B., Bulsara, M., McCormack, G.R., Timperio, A., Middleton, N., Beesley, B. & Trapp, G. (2012). How far do children travel from their homes? Exploring children's activity spaces in their neighborhood. *Health and Place*, 18, 263-273.

Wijkvereniging Oosterboer (2015). *Begin*. Geraadpleegd op 6 januari 2015 via <http://www.wijkverenigingooosterboer.nl/index.php>.

Bijlagen

Bijlage 1 Aanbevelingsbrief basisscholen

Groningen, [datum]

Geachte heer/mevrouw,

Mijn naam is Esther Parker Brady. Ik ben masterstudente Sociale Planologie aan de Rijksuniversiteit Groningen. Voor mijn masterscriptie doe ik onderzoek naar de invloed van de ruimtelijke structuur van een plaats op de zelfstandige mobiliteit van kinderen van in de leeftijd van 8 tot en met 10 jaar. Onder ruimtelijke structuur wordt de opzet van de plaats verstaan. Voorbeelden hiervan zijn groen in de plaats, verschillende typen bebouwing en de verhouding tussen groen en bebouwing. Met zelfstandige mobiliteit wordt de vrijheid van kinderen bedoeld om zich alleen, dus zonder ouders, vriendjes en vriendinnetjes of broertjes en zusjes, door een wijk of stad te bewegen.

Ik zou graag mijn onderzoek willen verrichten in de wijk Oosterboer in Meppel en in het dorp Loppersum. De reden voor de keuze van beide plaatsen is dat de beide plaatsen een verschillende ruimtelijke structuur hebben, waardoor het interessant is om deze met elkaar te gaan vergelijken.

Voor het verzamelen van de data is het mijn bedoeling om met vier ouders/verzorgers en twee leerkrachten in gesprek te gaan. Met zowel de ouders/verzorgers als met de leerkrachten zou ik graag een diepte-interview willen afnemen over hoe zij denken over de zelfstandige mobiliteit van de kinderen. Naar verwachting zullen deze interviews ongeveer 15 tot 20 minuten duren. Bij de kinderen, in de leeftijd van 8 tot en met 10 jaar, wordt daarentegen geen interview afgenomen, maar zal er gebruik gemaakt worden van de zogenaamde placemat-methode. Op deze placemats kunnen de kinderen aangeven waar zij alleen en/of met een volwassene mogen komen. Het afnemen van de placemat opdracht duurt ca. 10 à 15 minuten per groepje kinderen.

Graag hoor ik van u of er twee leerkrachten en enkele kinderen in de leeftijd van 8 tot en met 10 jaar beschikbaar zijn om de interviews en de opdrachten af te nemen. Indien mogelijk zou ik graag een afspraak met u willen maken in de weken ... en ...

Mocht u verder nog inhoudelijke vragen hebben dan kunt u uiteraard contact opnemen met mij. Wanneer u vragen heeft over de bredere context waarbinnen dit onderzoek valt dan kunt u contact opnemen met mijn scriptiebegeleidster mevrouw F. Niekerk. De beide telefoonnummers vindt u onderaan deze brief.

Graag hoor ik van u.

Met vriendelijke groet,

Esther Parker Brady

Telefoonnummer Esther Parker Brady: 0652712102

Telefoonnummer F. Niekerk: 0503636616

E-mailadres Esther Parker Brady: e.m.parker.brady@student.rug.nl

E-mailadres F. Niekerk: f.niekerk@rug.nl

Bijlage 2 Interviewgids

Introductie

Hallo, mijn naam is Esther Parker Brady. Ik ben master studente Sociale Planologie aan de Rijksuniversiteit Groningen. Voor mijn masterscriptie doe ik onderzoek naar de invloed van de ruimtelijke structuur van een plaats op de zelfstandige mobiliteit van kinderen van 8 tot 10 jaar in een plattelandsdorp en een stadswijk. Onder ruimtelijke structuur wordt verstaan de opzet van de plaats. Voorbeelden hiervan zijn groen in de plaats, verschillende typen bebouwing en de verhouding tussen groen en bebouwing. Met zelfstandige mobiliteit wordt bedoeld de vrijheid van kinderen om zich alleen, dus zonder ouders, vriendjes en vriendinnetjes of broertjes en zusjes, door een wijk of stad te bewegen. Dit interview zal ongeveer 15 minuten duren. Alvast bedankt voor uw medewerking.

Het gesprek zal compleet vertrouwelijk zijn en de informatie zal anoniem verwerkt worden door mij. Ik zou graag het interview willen opnemen zodat ik het kan terugluisteren en uw antwoorden kan gebruiken in mijn onderzoek. De geluidsopname zal alleen door mij worden beluisterd en in het onderzoek zal de door u gegeven informatie niet te herleiden zijn tot u of tot dit gesprek. Heb ik uw toestemming om dit interview op te nemen?

Ik wil u alvast bij voorbaat danken voor het deelnemen aan dit onderzoek. Hebt u nog vragen voordat we beginnen met het interview?

Openingsvragen

Ik zal graag willen beginnen met een aantal openingsvragen over uw kinderen en de plaats. Dit om alvast een beeld te kunnen krijgen van de samenstelling van uw huishouden en om een idee te krijgen van het dorp Loppersum/de wijk Oosterboer in Meppel. Na deze openingsvragen worden kernvragen gesteld welke zich specifiek toespitsen op een aantal voor dit onderzoek belangrijke ruimtelijke kenmerken.

Hoeveel kinderen hebt u in uw huishouding?

- Wat is het geslacht van de kinderen?
- Wat is de leeftijd van de kinderen?

Hoe lang woont u in het dorp Loppersum/de wijk Oosterboer in Meppel?

Is het dorp Loppersum/de wijk Oosterboer in Meppel volgens u een fijne plaats voor kinderen om te wonen?

Kernvragen

Zelfstandige mobiliteit

Mag/Mogen uw kind(eren) zich zelfstandig verplaatsen?

- Waarheen wel/niet?

Wanneer wel: welke plekken mag/mogen uw kind(eren) alleen naar toe?

- Hebt u daarover ook afspraken gemaakt met uw kind(eren)?
- Waarom wel/niet?

Wanneer uw kind(eren) zich niet zelfstandig mag/mogen verplaatsen, zou dit wel mogelijk zijn in de toekomst?

- Welke factoren spelen hierbij een rol?

Mocht u toen u 8 tot 10 jaar oud was zich zelfstandig verplaatsen?

- Waarom wel/niet?
- Waar mocht u alleen naar toe?

Type speelplekken

Zijn er speelplekken voor kinderen aanwezig in het dorp/de wijk?

- Waar bevinden deze zich?
- Worden deze ook door de kinderen gebruikt? Waarom wel/niet?
- Nodigen de speelplekken uit om te gaan spelen?
- Zijn deze voor kinderen ontworpen of zelf door de kinderen gecreëerd?

Gaat u of bent u weleens met uw kind(eren) samen naar deze speelplekken (geweest)?

- Waarom wel/niet?

Veiligheid plaats

Voelt u zich veilig in het dorp/de wijk?

- Wat maakt dat u zich veilig/onveilig voelt?
- Is dit door de tijd heen veranderd?

Voelt/Voelen uw kind(eren) zich veilig in het dorp/de wijk?

- Wat maakt dat u kind(eren) zich veilig/onveilig voelt/voelen?

Hoe is de sfeer in het dorp/de wijk?

- Is deze door de tijd heen veranderd?

Zijn er 'ogen op straat' aanwezig in het dorp/de wijk? Met ogen op straat wordt bedoeld dat er mensen thuis zijn die een oogje in het zeil kunnen houden op de kinderen

- Waarom wel/niet?
- Zouden 'ogen op de straat' ook kunnen bijdragen aan u gevoel van veiligheid?

Zijn er veel drukke wegen in u dorp/wijk?

- Maakt u dat extra alert op u kind(eren)?

Wanneer er mindere drukke wegen in u wijk zouden zijn, zou u dan u kind(eren) gemakkelijker alleen op pad laten gaan?

- Spelen er nog andere factoren een rol?

Ruimtelijke structuur

Is het dorp/de wijk volgens u kindvriendelijk ingericht? Hiermee wordt bedoeld dat er tijdens het ontwerpproces nagedacht is dat kinderen ook deel uitmaken van de samenleving

- Wat zou kunnen worden verbeterd volgens u?

Is er groen aanwezig in het dorp/de wijk?

Zorgt de inrichting van het dorp/de wijk ervoor dat uw kind(eren) zich zelfstandig mogen verplaatsen?

Is er een duidelijk scheiding tussen autowegen en fiets/wandelpaden in uw dorp/wijk?

Nabijheid voorzieningen

Zijn er voorzieningen bij u in de buurt?

- Zoals speelplekken, winkels, park, andere ontmoetingsplekken

Wat is de afstand tot de voorzieningen?

Zijn deze aanwezige voorzieningen toegankelijk voor kinderen?

- Waarom wel/niet?

Heeft de afstand tot voorzieningen invloed op de keuze om uw kind(eren) daar alleen naar toe te laten gaan?

Zorgt de aanwezigheid van de voorzieningen ook tot het ontstaan van sociale contacten?

- Waarom wel/niet?

Afsluitende vraag

Hoe waardeert u op een schaal van 1 op 10 de zelfstandige mobiliteit van uw kind(eren)?

Dit waren alle vragen. Is er iets dat u wilt toevoegen aan dit interview of hebt u nog vragen?
Bedankt voor uw deelname aan dit onderzoek!

Bijlage 3 Voorbeeld placemat beide plaatsen

Figuur 11 Placemat Loppersum

Figuur 12 Placemat Oosterboer, Meppel